

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЖЛЕННЯ СІОЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 5 (968)

Субота, 30 студзеня 1954 года

Цана 50 кап.

Крытыка і самакрытыка ў творчых арганізацыях

З патрыятычнай адданасцю роднай партыі кожны з нас працуе на сваім участку, каб дастойна сустрэць важную падае ў жыцці беларускага народа, якой с'явіцца надыходзячы XXI с'езд Комуністычнай партыі Беларусі. Мастацтва Савецкай Беларусі, перад якой партыя паставіла важнейшыя і неадкладныя задачы далейшага свайго развіцця, расце і ўдасканальваецца. Можна многа назваць твораў у жывапісе, скульптуры, музыцы і тэатры, якія з'яўляюцца значнымі дасягненнямі беларускага мастацтва. «Даўчына з Палесся» і «Маладая гвардыя» — у оперным тэатры; «Бароль Лір», «Варвары», «Не называючы прозвішча» — у Рускім тэатры; «Залк «Аўроры», «Даходнае месца», «Каварства і любоў», «Нора» — у тэатры імя Я. Купалы; «Не называючы прозвішча» і «Неабеспечены спадарожнік», «Выбачыце, калі ласка!» — у тэатры імя Я. Коласа; рад удалых спектакляў у Брэсцкім, Гродзенскім, Ніжнім тэатрах; лепшыя карціны, скульптуры беларускіх мастакоў, дэсці і сімфоніі кампазітараў, набываючы размах самадзейнай творчасці — усё гэта сведчыць аб шырокім уздыме культурнага жыцця нашага народа.

Тым не менш работнікі беларускага мастацтва зрабілі яшчэ вельмі мала, каб можна было сказаць, што культурныя патрабаванні народа глыбока задавальняюцца.

Партыя сістэматычна і настойліва паклавае работнікаў мастацтва, як трэба абмацаць за высокайдуўнай творчасцю, якая-б узабгадала і рухала ўперад савецкую культуру. Лепшы і прэзэрван сродкаў для дасягнення гэтай мэты — усё ўрастання чы патрабавальнасць кожнага работніка мастацтва да свайго творчасці. А такая працаабавязнасць ёсць толькі там, дзе асноўным законам руху наперад з'яўляецца крытыка і самакрытыка.

На жаль, гэты асноўны закон часта забываецца ў нашых творчых арганізацыях. У канцы мінулага года была адкрыта Рэспубліканская мастацкая выстаўка. Шырокае грамадскае абмеркаванне яе паказала, што некаторыя беларускія мастакі непрацабавальна паставілі да свайго творчасці. У выніку на выстаўку трапілі шэравы, бездамыжныя творы, якія не задаволілі гледачоў. Уключэнне гэтых твораў у экспазіцыю выстаўкі і, наогул, з'яўленне іх сталі магчымымі толькі ў выніку адсутнасці сапраўднай крытыкі і самакрытыкі ў Савое мастакоў. Пацвярджэнне ад сесій Савоза і канчатковы стварэнні камітэтаў, якія павінны былі ствараць і аб'ектыўна абмеркаваць творы, быў праўдзены недаравальна ліберальна і прыраўнавання.

Нешматлікія крытычныя выступленні на абмеркаванні выстаўкі і ў друку былі сустрэты некаторымі мастакамі ў штыці, а праўдзены Савоз не абрабіла з гэтых выступленняў патрэбных вывадаў. У асяродку мастакоў па-ранейшаму быццё адракаваныя хваробы — занейства, беззавадцы смеялы прынцыповыя крытыкі.

Не лепш і ў Савое кампазітараў. Музычныя «серады», якія прызываюцца да апошні час у даволі спакійна прыцельска гутары ў вузкім коле кампазітараў. Рэжысёры і акцёры опернага тэатра, філармоніі, выкладчыкі кансерваторыі не прымаюць агульнага ўдзелу ў «серадах».

Вельмі прыкрас для работнікоў беларускіх кампазітараў з'яўляецца тое, што на апошнім пленуме праўдзены Савоз кампазітараў БССР у Маскве на пачатках гэтай кампазітарскай арганізацыі Беларусі апынулася срод адстаўчых. А многа песьняў на «серадах» былі прызнаны ўдалымі. Нягледзячы на гэтыя «прызнанні»! Як-жа можна пагадзіцца з такім становішчам, калі Народны і Дзяржаўны хоры БССР маюць у сваім рэпертуары толькі некалькі ўдалых песьняў У. Алоўнікава, Я. Цікоціна, Р. Пуксты і ўвесь час адчувальны востры недахоп у творах беларускіх кампазітараў?

Ужо доўгі час у Савое кампазітараў адчуваецца даўня самазапакоенасць, якая правілае назав у асяроддзе маладых і са-

мадзейных кампазітараў. На гэтую хваробу асабліва хварэе група гродзенскіх самадзейных кампазітараў, якіх доўгі час «ахоўваў» ад крытыкі абласны Дом народнай творчасці і яго дырэктар В. Носяў. Любое крытычнае выступленне па адрасу гродзенскай групы выклікала бурны патак пісьмовых «абярэжанняў», нягледзячы на тое, што крытыка з'яўляецца правільнай.

Такія чужыя для савецкай грамадскай норавы і прыёмы «барабіцы» з крытыкай маюць месца, на жаль, і ў другіх творчых арганізацыях. Дырэктар Дзяржаўнага рускага тэатра БССР А. Гантан і галоўны рэжысёр гэтага тэатра В. Федараў каторы раз скарбастуюць грамадскае трыбуны (рэспубліканскую нараву тэатральных работнікаў, пленум праўдзены ССІ БССР і іншыя), каб «развесці» аўтараў крытычных артыкулаў аб спектаклях «Вясна ў Маскве» і «Пігмаліён», пастаўленыя Рускім тэатрам.

П'еса «Пігмаліён» цікавая для савецкага тэатра дзума сваімі галоўнымі вобразамі — Элісай і Альфрэдам Дулітай. Влікі англійскага драматурга Бернард Шоу паказваў у гэтых вобразах людзей лондэнскага дня. Ён глыбока і пераказнальна даў, як зья-бы ні былі яны сацыяльна і маральна зья-бы значныя жыццёвыя капіталістычнага свету — усё-ж у тымлі душы іх захавалася глыбокае пачуццё чалавечай годнасці. У тым і веліч такіх пісьменнікаў-гуманістаў, як Максіль Горкі і Бернард Шоу, што яны, кожны па-своёму, падзялі простага чалавека з капіталістычнага пагоння, ачысцілі з яго бруд тагачаснага жыцця і паказалі ўсёму свету, што капіталізм топча і гвалці чалавека з вялікай літар. Рэжысёр В. Федараў паставіў спектакль «Пігмаліён» так, што Эліза і Альфрэд — вобразы, дзеяні якіх Бернард Шоу напісаў п'есу, — выклікаюць у гледача не сімпатыю і спаважанне, а іранічны смех або неадвальнае тым, што з гэтых вобразах выкашчаны іранічны момант аўтара. Выступленні на апошнім пленуме праўдзены Савоз савецкіх пісьменнікаў БССР, В. Федараў па сутнасці замагатаў «даказваць», што Эліза і Альфрэд не заслужылі пачуванне і сімпатыі. Гэтым самым В. Федараў паказваў, што ён не оразумее, у імя чаго напісана п'еса, у імя чаго ён паставіў яе на сцэне савецкага тэатра Тым не менш гэта ніколі не замінае В. Федараў выступаць з дамагачымі вывадамі супраць крытыкі і арганіў друку.

Такія факты і выпадкі не мелі-б месца, каб спектаклі нашых тэатраў ажыроўваліся шырокай тэатральнай грамадскасцю. Беларускае тэатральнае таварыства, арганізацыя некалькі год назад, і на сёнешні дзень не падае ніякіх прыкмет жыцця. Існуе яно толькі на паперы, і нікога гэта, відавочна, сур'ёзна не турбуе. Дзейнасць Тэатральнага таварыства вельмі дапамагае-б развіццю тэатра ў драматургіі і самім драматургам, у асяродку якіх таксама слаба развіта крытыка і самакрытыка. Ірмьм сведчаннем таму быў апошні пленум ССІ БССР па драматургіі. Пленум не даў сур'ёзна і глыбокага аналізу ўсёго таго добрага і адровага, што ёсць у новых п'есах, пастаўленых тэатрамі, і збочыў на апенку даўно напісаных і ў свой час раскрытыкаваных п'есаў беларускіх драматургаў.

Ці можа такая крытыка садейнічаць далейшаму развіццю беларускай драматургіі? Вядома, не.

У творчых арганізацыях рэспублікі прынцыповыя, аб'ектыўныя крытыка не стала яшчэ законам руху наперад. А без разгортвання крытыкі і самакрытыкі нельга пашпхова выкачаць зачыны, якія паставлены партыяй перад нашай літаратурай і мастацтвам. Газета «Правда» ў перадавым артыкуле «Смелай развіваць крытыку ў творчых арганізацыях» пісала: «Творчыя арганізацыі ніяк не апраўдаюць свайго прызначэння, калі іх работа будзе будавацца па бюракратычнаму прынцыпу «як-бы чаго не вышла...» Свободны творчы дэскусіі, шырокае абмеркаванне мастацкіх твораў — цудоўная школа выхавання мастака».

Крытыка і самакрытыка ў творчых арганізацыях рэспублікі і павінна стаць такой школай.

Участковыя выбарчыя камісіі

У склад участковых выбарчых камісій па выбарах у Вярхоўны Совет СССР прадоўжылі рэспублікі вылучаюць лепшых работных, калгаснікаў, дзеячоў навукі, культуры і мастацтва. Пісьменнікі Беларусі вылучылі ў склад участковых выбарчых камісій Алену Васільеву і Аляксандра Міронава. Ад Савоза мастакоў БССР — вылучана скульптар В. Бозак.

Народныя артысты БССР М. Дзясніца, Т. Маласенка, Г. Градзюшка, Л. Чалодзіцкая вылучаны ў склад выбарчых участковых камісій ад тэатра оперы і балета.

Калектыў Акадэміі навуц БССР у склад выбарчых камісій паслаў 22 чалавекі. Сярод іх: загадчык лабараторыі Інстытута энергетыкі Акадэміі Ю. Варанкін, навуковы работнік В. Паўлінава, М. Сімкін і іншыя.

Дзяржаўны ўніверсітэт імя В. І. Леніна ў склад участковых камісій вылучыў прафесара ўніверсітэта Г. Адамчука, дацэнта А. Базыленка, выкладчыка М. Гальцова, аспірантаў К. Урублеўскага, А. Манея і іншых.

Больш увагі культурнаму абслугоўванню сельскага насельніцтва

Калі клопоцяцца аб гледачу

Доўгі час у Горацкім раёне дранна было пастаўлена кіноабслугоўванне сельскага насельніцтва. Пералом наступіў пасля апублікавання паставы ЦК КПБ «Аб стане і мерах палепшэння кіноабслугоўвання сельскага насельніцтва».

З таго часу прайшло больш трох год. Вялікі змены адбыліся ў раёне. У вялікім адрэзе кінофікацыі гадоўную ўвагу звярнулі на падрыхтоўку высокакваліфікаваных кіномеханікаў. Выраслі пры гэтым гэтую задачу было нялёгка. Дапамог старшы кіномеханік адрэса тав. Чабатароўскі. Ён арганізаваў падрыхтоўку кіномеханікаў. Падбіраў пісьменныя людзі, якія спачатку выконвалі абавязкі матарыстаў. У вольны ад работы час з імі праводзілася тэхнічная вучоба. Так было падрыхтавана адзінаццаць кіномеханікаў з 12, якія працуюць і цяпер у раёне.

Ліквідавана і такая прыкраса з'ява, як цяжкасць работнікаў сельскай кіносеткі. Ад трох да васьмі год у раёне працуюць 7 кіномеханікаў.

Сур'ёзна паставіліся ў раённым адрэзе культуры і да падбору матарыстаў, якія з'яўляюцца першымі памочнікамі ў рабоце кіномеханіка.

Праведзеныя мерапрыемствы значна палепшылі кіноабслугоўванне сельскага насельніцтва. У выніку — Горацкі раён з адстагла ператварыўся ў перадавы. На 15 дзён раней быў выкашчаны план 1953 года. За адзінаццаць з паловай месяцаў для насельніцтва раёна было дэдаана 3.822 кіносеансы, якія наведвала 237.600 гледачоў.

Кіномеханікі цпенер частымі госці ў калгаснікаў. Яны бываюць у самых аддаленых пунктах раёна. Па тры і падразоў наладжваюцца кіносеансы большым у палове калгаснаў раёна. Добраасмеленнай працай вызначыліся кіномеханікі

В. Савіцкі, Н. Вяліцкі, Н. Банны, В. Баранаеў, С. Спасікаў. Яны выкашчалі гадавы план за адзінаццаць месцаў.

Раённым адрэзе культуры значную ўвагу адае выхаванню работнікаў сельскай кіносеткі. З матарыстамі і кіномеханікамі рэгулярна наладжваюцца палітычныя і тэхнічная вучоба. Разгорнута сацыялістычныя спарніцтва. Вынікі выканання ўзятых абавязкаў па штомесечна падводзяцца на вытворчых нарадах, асвятляюцца на дошцы паказнікаў, у перыядычным і нацённым друку.

Клопоцяцца раённым адрэзе культуры і пра бытвыя ўмовы жыцця работнікаў сельскай кіносеткі. У мінулым годзе чатыры чалавекі павылі ў санаторыі і дамах адпачывання. Аказваюцца дапамога ў набыцці паліва, зямельных участкаў пад індывідуальныя гароды і г. д.

Даўно заблылі ў Горацкім раёне аб простых кіноапаратурах. Строга захоўваюцца маршрутыны графікі, палепшылася якасць кінопаказу. Значная ўвага адрэса рэкламе, усё віды якой шырока выкарыстоўваюцца раённым адрэзе культуры.

Так, напрыклад, на прагляд новых кінофільмаў гледачам па пошце пасылваюцца запрашальныя білеты, у якіх паказаны назва фільма, дзеючыя асобы, час пачатку кіносеансу.

Варта адзначыць, што кіномеханікі падтрымліваюць самую цесную сувязь з партыйнымі і комсомольскімі арганізацыямі, сельскім актывам, з работнікамі культуры-асветных устаноў, якія дзейна дамагаюцца і ў арганізацыі кіносеансу, і выпуску сетавых газет і інш. Перад пачаткам сезону праводзяцца лекцыі, даклады, гутаркі.

Дакладная работа кіносеткі, высокая якасць кінопаказу, работа сярод гледача

значна актывізавалі наведванне кіносеансаў калгаснікамі. За адзінаццаць з паловай месяцаў мінулага года на вёсцы павялічылася колькасць гледачоў у чатыры разы ў параўнанні з 1950 годам.

Сельскаму гледачу паказаны лепшыя савецкія кінофільмы — «Вяртанне Васілія Борцікава», «Кубанскія казакі», «Пяноць жаваранкі», «Садко» і іншыя. Побач з мастацкімі фільмамі для сельскага гледача дэманструюцца вучэбныя і навукова-папулярныя сельскагаспадарчыя фільмы. На працягу трох месяцаў у калгаснаў паказваўся фільм «Калгас «Рассвет». Калгаснікі, механізатары, спецыялісты сельскай гаспадаркі з вялікай цікавасцю знаёмяцца з такімі карцінамі.

У палепшэнні абслугоўвання сельскага насельніцтва вялікую ролю адыгралі аўтакіноперасоўкі. Як правіла разам з гэтымі перасоўкамі выязджаюць агітбрыгады, часом якія выступаюць перад калгаснікамі з лекцыямі і дакладамі.

Ці усё зроблена Горацкім раённым адрэзам культуры, каб палепшыць абслугоўванне сельскага гледача? Вядома, не. У рабоце сельскай кіносеткі ёсць яшчэ многа істотных недахопаў. Да гэтага часу не выконваюцца аспірацыйныя планы юмной кіноўстаноўкаў. Горацкі раён яшчэ не з'яўляецца раёнам выдатнага абслугоўвання, хоць магчымасці для гэтага ў ім ёсць.

Час вырашыць і такое пытанне: стварыць гледачу нармальныя ўмовы для прагляду фільмаў. На вялікі жаль, большасць калгасных клубаў не падрыхтавана да працы ў зімовых ўмовах, не абсталявана належным інвентаром.

М. ЖАУЛАКОУ,
намеснік начальніка Магілёўскага абласнога ўпраўлення культуры.

Наладзіць адпачынак механізатараў

Дзяржніскі раён Мінскай вобласці мае чатыры машына-трактарныя станцыі, якія няспына папавіваюць новай тэхнікай і абсталяваннем. На заклік партыі сюды прыхада многа спецыялістаў сельскай гаспадаркі. Сярод іх інжынеры, аграрыі, заатэхнікі, урачы, якія актывна ўключыліся ў творчыя жыццё МТС, знаёмяцца з суседнімі калгасамі, распачылі падрыхтоўку да вясновай зямлі.

Вельмі важна арганізаваць культурны адпачынак механізатараў і спецыялістаў сельскай гаспадаркі. Да таго часу, пакуль у буйных МТС не пабудаваны клубы і дамы культуры, цэнтрамі культуры-асветнай работы павінны быць чырвоныя куткі, якія ёсць у кожнай МТС.

Што-ж уяўляюць сабой чырвоныя куткі МТС Дзяржніскага раёна? Звернемся да фактаў. Вось, напрыклад, чырвоныя куткі Фанішальскай МТС. Ціха і бясплодна тут вечарамі. Мінула палова зimy, а ў памяшканні да гэтага часу не адрамантаваны радыё ў вокнах. У зачыненай шафе схавана сапаваная радыёла.

А ў Дзяржніскай МТС чырвоны куток зачынены. Газеты, часопісы і настольныя гульні разладзены на хатах.

Нехайна захоўваюцца кнігі. Яны рас-

кладаны ў беспарадку, і чытаць не заўсёды можа знайсці патрэбную кнігу. Адуцінаюць у бібліятэцы творы Пшкіна, Гогаля, Горкага, Маякоўскага, творы беларускіх пісьменнікаў. Вось чаму ў бібліятэцы можа чытачоў.

Не высокая і культура кіноабслугоўвання работнікаў МТС. Трэба адзначыць, што кіномеханікі т. Лічыкоўскі і Галавечыч настойліва перадаваюць дэкацы, звязаныя з эксплуатацыяй кіноперасоўкі. Рэгулярна чатыры разы ў месяц ініцыявуюць у МТС фільмы. І не вінаваты яны ў тым, што на кіносеансах можа прысутнічаць гледачоў, што сёнас, які пачынаецца ў вострым гадзінь вечара, часта канчаецца ў гадзіню ночы. Кіноапаратура няспраўная, і механікі вымушаны перавадзі лішніх 5—6 гадзін.

Работнікі раённага адрэса культуры не ўлічваюць патрэб і пажаданняў работнікаў МТС, лічаць, што «ў вёсцы ўсё сыйдзе», і таму забліваюць кіномеханікаў старымі фільмамі, якія гледачы бачылі па некалькі разоў. Як навіны, у МТС дэманструюцца «Джубльбарс», «Нябесны ціхэход» і інш. І зусім радкі глядач бачыць новыя кіноапаратуры.

Неабходна перагледзець і сістэму забя-

спячання сельскіх кіноперасоак фільмамі і кіноапаратурамі. Гэтую справу трэба арганізаваць так, каб калгаснікі і механізатары раёна знаёміліся з новымі фільмамі адроз-ж пасля мінескіх кіноапаратураў.

У раённым Доме культуры шытанымі мастацкай самадзейнасцю займаюцца тт. Шог, Навіцкі, Палішчук. МТС недазалеа знаходзіцца ад Дома культуры. Аднак таварышчы з Дома культуры ніколі ў МТС не ўбачылі. Між тым, у калектывах машына-трактарных станцыяў ёсць свае таленавітыя спевакі, музыканты, танцоры. Кагі ім дапамагчы — можа падрыхтаваць канцэрты мастацкай самадзейнасці.

Пакуль што ўсё гэта — толькі добрае нажаданне. У чырвоных кутках па-ранейшаму нуерома ляжаць пакрытыя пылам музычныя інструменты, а на паліцах — забавныя зборнікі п'есаў.

Работнікі Дзяржніскага раёнага адрэса культуры многа разважаюць аб планах, а вост пра сёнешні дзень зусім не думаб. Работчы, служачыя і спецыялісты МТС і калгаснікі з нецярпліваасцю чакаюць ад раёнага адрэса актывнай дапамогі ў арганізацыі сапраўднага культурнага адпачынку.

А. АРТАБАЛЕЎСКІ.

Рэспубліканская нарада работнікаў культуры

28-га і 29-га студзеня ў Мінску праходзіла Рэспубліканская нарада работнікаў культуры, у якой прынялі ўдзел загадчыкі хат-чытальні, сельскіх клубаў, дамоў культуры і бібліятэк, кіномеханікі, дырэктары раённых дамоў культуры і абласных дамоў народнай творчасці, загадчыкі раённых адрэсаў культуры, сакратары райкамоў комсомала, начальнікі абласных упраўленняў культуры, работнікі музеяў — усёго звыш 800 чалавек.

Міністр культуры БССР Г. Я. Кісялёў выступіў з дакладам «Аб задачах работнікаў культуры рэспублікі ў святле рашэнняў вераснёўскага Пленума ЦК КПС». — За час, які прайшоў пасля вераснёўскага Пленума ЦК КПС і кастрычніцкага Пленума ЦК КПБ, — сказаў дакладчык, — культура-асветныя ўстановы рэспублікі прарухнае поўная работа па прапагандае рашэнняў вераснёўскага Пленума, па распаўсюджванню сярод сельскага насельніцтва навуковых і сельскагаспадарчых ведаў, воньту перадавайоў сельскай гаспадаркі.

Дакладчык расказавае аб воньце работніц Стральнянскай хаты-чытальні Іванўскага раёна, Вяліка-Кракоцкай сельскай бібліятэкі Слонімскага раёна, гаворыць аб рабоце Дзяткаўскага сельскага дэктарыя Антонаўскага раёна, а таксама аб рабоце кіномеханікаў, кнігатадлаючай сеткі і інш.

Тав. Кісялёў адзначае, што работа культуры-асветных устаноў рэспублікі яшчэ не задавальнае ўзростных культурных запатрабаванняў працоўных, што яна ўсё

яшчэ адстае ад вялікіх гаспадарча-палітычных задач, пастаўленых вераснёўскім Пленумам ЦК КПС. Дакладчык аналізуе прычыны драннай работы рада клубных устаноў рэспублікі.

Пасля даклада разгарнулася ажыўленае спрэчка. З цікавасцю выслушалі прысутныя выступленне дырэктара Целіханскага раёнага Дома культуры тав. Аляксандрава, які расказаў аб рабоце аграрна-білета. У аграрнабілетае часта наладжваюцца даклады і лекцыі на сельскагаспадарчыя тэмы. Устаноўлена цесная сувязь з рэзнымі навукова-даследчымі ўстановамі краіны, ад якіх атрымліваюцца кантоўныя парады, кансуляцыі, а таксама насяненне новых сельскагаспадарчых культур. Акадэмік Т. Ільсена прыслаў у аграрнабілету парад па валпаванню кіслых глеб і вырошчванню сельскагаспадарчых культур на тарфяных глебах. Ад акадэміка Н. Ціцына атрымана насяненне шпанычна-прырнікавага гібрды шматгадовай шпаныцы, ад віцэ-прэзідэнта Акадэміі навуц БССР І. Лупінічыча — бібліятэчка з сельскагаспадарчай літаратурай.

Гарадзкі раён па ўсёсасым спарніцтве кіномеханікаў за лепшае абслугоўванне сельскага насельніцтва заваяваў першыство. Кіномеханік гэтага раёна тав. Івановіч расказаў аб воньце свайго работы.

Загадчы Цічыўскага раёнага адрэса культуры тав. Шамань крытыкаваў дранную работу бібліятэкара, які нехайна ставіцца да камплектавання кнігамі сельскіх і раённых бібліятэк рэспублікі. Загадчы

клуба калгаса «Шлях Сталіна» Брунскага раёна падзяліўся вопытам работы актыву, які сур'ёзна дамагае клубу ва ўсіх яго мерапрыемствах.

З вялікай увагай прысутныя выслушалі выступленні народнай артысткі СССР Л. Александровічы, народнага артыста БССР П. Шыры, віцэ-прэзідэнта Акадэміі навуц БССР І. Лупінічыча.

На нарадзе таксама выступілі загадчыкі Ушацкага раёнага адрэса культуры тав. Клячкова, кіномеханікі т. Дзавявонкі (Калыніцкі раён) і т. Федаровіч (Магілёўскі раён), загадчыца Паланскага сельскага клуба Алімпіянскага раёна т. Душэвіч, загадчы Цічыўскага гарадскога адрэса культуры т. Валевіч, загадчыца Пашкаўскай хаты-чытальні т. Смятаніна і інш. Яны крытыкавалі Міністэрства культуры БССР за неапаэрытыўнае кіраўніцтва, адраванасць ад сельскіх клубных устаноў, абласныя дамы народнай творчасці — за драннае кіраўніцтва сельскай мастацкай самадзейнасцю, за адсутнасць надбеднага баявога рэпертуару. Зазначалася на недахопы арганіў кінопракату, які дасмалюць на вёсцы старыя кінофільмы. Рад крытычных заўваг быў зроблены ў адрас газеты «Літаратура і мастацтва».

На нарадзе выступіў загадчы адрэса навукі і культуры ЦК КПБ тав. К. П. Бусялаў.

У рабоце нарады прынялі ўдзел сакратар ЦК КПБ тав. Н. Е. Аўхімовіч, старшыня Совета Міністраў БССР тав. Б. Т. Мазаўраў, намеснік старшыня Совета Міністраў БССР тав. Е. І. Уралана.

Трэцяя старонка.

А. Бачыла. — Прырода жанра.
Д. Арлоў. — Драма буржуазнай сям'і.
Д. Фактаровіч. — Говард Фаст.

Чацвертая старонка.

Агляд народных талентаў.
З замежнай пошты.

Лепшы драматычны калектыў вобласці

У пачатку 1947 года пры Антонаўскім раённым Доме культуры арганізаваўся драматычны гурток. Кіраўніцтва гуртком узначаліў мастацкі кіраўнік Дома культуры Н. Дзмітрыев.

Спачатку ўдзельнікі драмгуртка працавалі над невялікімі аднаактоўнымі п'есамі. Але нават гэтыя нескладаныя паставы прыцягнулі шматлікіх гледачоў Разлінага цэнтры і навакольных калгаснаў.

Калі калектыў павялічыўся, было вырашана разлучыць і паставіць многаактоўную п'есу. Адымі з першых былі п'есы: «Слава», «Жаніцтва», «За другім фронтам», «Голас Амерыкі» і іншыя.

Цпенер гэты гурток з'яўляецца мацнейшым драматы

Літаратурная крытыка ў часопісе „Полымя“

Перад намі 12 нумароў часопіса «Полымя» за мінулы год. Лічце раз перагортваем знаёмыя старонкі, затрымваемся на артыкулах, якія прысвечаны пытанню эстэтыкі, гісторыі літаратуры, літаратурнага майстэрства: небескарэсна ведаць, якія пытанні распрацаваны былі за год, з якім вопытам уважлівае часопісе ў 32-гі год свайго існавання, чаго яму не хапае, каб быць аўтарытэтным органам Саюза пісьменнікаў.

Больш за 60 артыкулаў і рэцэнзій прысвечаны часопісе ў мінулым годзе пытанню публіцыстыкі, крытыкі, эстэтыкі, літаратуразнаўства і мовазнаўства. Яны належаць пераважна ў агульнай частцы Ф. Бондараву, П. Соцу, А. Спору, З. Доктару, якія выступалі ў часопісе ўпершыню. Да ўдзелу ў часопісе прыгарту лясенградскія і маскоўскія літаратуразнаўцы: Д. Малдаўскі, Р. Мілер-Будніцкая, Я. Хлебавіч, В. Піменаў, М. Феніцаў і іншыя. Маркуцянца на спісе аўтараў, можна было б лічыць, што адна з крытыкі і бібліяграфіі часопіса абнавіраваў на вялікі літаратурны актывіст. Аднак, у спісе аўтараў часопіса амаль адсутнічаюць творчыя работнікі Беларускай Звязанай тэатральна-музычнай арганізацыі ў Мінску, якія выстулі ў часопісе ўпершыню. — К. Крашын пра Якуба Коласа і Я. Брыля пра Л. Тацэста, працягчы на ўрачыстых пасяджэннях у юбілейны дні. Нама за ўвесь мінулы год выступалі не толькі вядомыя пісьменнікі рэспублікі, але і крытыкаў, — В. Барысенкі, М. Кіміковіча, А. Кучара, І. Кудраўца, Я. Шароўскага, Р. Шчырава, М. Бартока, Ю. Пшыркова. Рэдакцыйным работнікам часопіса, відавочна, лясней устанавіць сувязі з літаратуразнаўцамі Масквы, Ленінграда і Віены, чым спынаваць і накіраваць на актуальныя тэмы работу мясцовых аўтараў. Трэба ўсяляк вяртаць увагу ў часопісе літаратуразнаўцаў і крытыкаў брацкіх рэспублік, але толькі, каб гэта не мела выпадковага характару. Пакуль што гэтага няма. Прапаганда, скажам, В. Піменаў агульна артыкул «Савецкая многачынная драматургія на ўдзеле» ці Д. Малдаўскі — «Вобразы рускай класічнай літаратуры ў Мяскоўскага», і рэдакцыя ахвотна друкае іх, нават не паклапаціўшыся прыставаць іх тэматычна да нумара часопіса.

Пытанні пісьменніцкага майстэрства, тэорыі літаратуры, пытанні сацыялістычнай эстэтыкі да гэтага часу не стаць у цэнтры ўвагі аддзела крытыкі і бібліяграфіі, хаця рэспубліканскі друк ужо неаднаразова звяртаў на гэта ўвагу рэдакцыі. Мы паўтарам гэта не таму, што ў часопісе мала артыкулаў на названых пытаннях. Справа, урэшце, не ў колькасці. Але артыкулы, якія надрукаваны ў часопісе, недадукавальна нізкай якасці, яна недапрацаваная, павярхоўная і з'явілася, дамаецца нам, выпадкова, самацэнна. Можна ўзяць пад вялікае сумненне, што з работай, напрыклад, Ф. Бондаравой «Сацыялістычны рэалізм — аснова савецкай літаратуры і мастацтва» былі знаёмыя члены рэдакцыйнай калегіі да яе з'яўлення ў друку. Каб гэта было так, напэўна, яна не ўбачыла б свету.

Названы артыкул («Полымя» № 11) у тэарэтычных адносінах зусім бездапаможны, гэта — яркі ўзор разважанняў аб існых усіх і даўно ўжо вядомых. Аўтар на двух друкаваных аркушах не знаёмай месса для канкрэтнага аналізу хача-б аднаго твора сучаснай савецкай літаратуры і мастацтва. Змест артыкула не адвядвае яго многачыснаму загалоўку. І што толькі не закранута: і вышэйшэе прадмета марксісцка-ленінскай эстэтыкі, і пытанні творчага метаду, і праблема тываства, і шпюдзісцкі тэорыі «бескан-фінітасці» і многае іншае. Размова вядзецца ў плане абстрактнага тэарэтызавання. Вось тав. Бондаравы спыражае на стар. 124, што Галя — гераіня аднайменнага запавядання Які Брыля — глыбока тыповы вобраз. Але ў чым гэтая тыповасць, як дасягнуў яе мастак — адказу не даецца. Далей аўтар спыражае, што нярада ў нашай літаратуры пісьменнікі замест стварэння яркіх тыповых вобразаў лісваюць пасадзі і знанні. Але і гэце спыражае засцэпа без прыкладу. Такая бездапаможнасць сведчыць аб тым, што аўтар артыкула не ведае свайго прадмету. Спярэджанні наўздадаг мы знаходзім на кожнай старонцы. На стар. 125 тав. Бондаравы піша, што чалавек заўсёды стаіць у цэнтры ўвагі рэалістычнага мастацтва. Ісціна, напэўна, вядомая ўсім школьнікам. «С ученым відом зпатока» аўтар павучае савецкіх пісьменнікаў не забываць аб гэтым. «А некаторыя з іх... таворыцтва далей, — яшчэ нярэдка ствараюць творы не аб людзях і іх справах, а аб вытворчых працэсах, аб машынах. Чалавек у такіх творах толькі прысутнічае». Хай гэта і правільна, хаця і не так прымітыўна тавра ўважліва недахопы нашай літаратуры, але гэта правільнае спярэджанне не падмацавана прыкладамі. Прапісныя ісціны, не праілюстраваныя фактамі, паўтараюцца літаральна на кожнай старонцы. Так, на стар. 126 аўтар таворыч, што пісьменнікі з абмежаваным светавопгляддам не зможа асваіваць жыццё. «Аб гэтым таворыч шматлікія факты мастацкай практыкі». Але зноў-такі ніводнага факту не прыводзіцца.

На стар. 127 таворыч, што «тэрава вучыцца ў Малкоўскага, а не капіраваць яго створы і рыфмы, які гэта спыраюць рабці некаторыя з пачынаючых паэтаў». Але хто і калі — невядома.

Пачаткіскае тлумачэнне пытанню са-

цыялістычнай эстэтыкі спалучаецца ў артыкуле з павучаннем творчых работнікаў. Мастак «павінен умець бачыць жыццё ва ўсёй яго складанасці і шматграннасці» (стар. 123); «павінен... бачыць усю нашу савецкую рэчаіснасць» (стар. 122); «павінен умець адлюстроўваць жыццё не скаластычна...» (стар. 124); «павінен бачыць і заўважаць усё, што адбываецца ў нашым жыцці» (стар. 125); «паказваць людзям будучае» (стар. 126) і г. д. і г. д.

Часопісе не паіны ні на хвіліну забываць аб узаканнах партыі» (стар. 131); «драматургі і тэатры павінны адлюстроўваць у п'есах і спектаклях жыццё...»; «савецкі тэатр павінен быць расаднікам сацыялістычнай культуры» (стар. 132) і г. д.

Большасць пісьменнікаў, на думку аўтара, — народ непрацавіты. «Свае творы яны лічаць ужо закончанымі пасля адной-двух рэдакцый, не жадаючы яшчэ і яшчэ раз прадумаць вожную старонку, кожны радок свайго твора. Не жадаючы многа часу таворці над дэталёвай аднаіфоўкай сваіх твораў, яны існуюць у рэдакцыю (?) у сырм, незавершаным выглядзе. У гэтым можна папакнуць многіх нашых як маладых, так і старэйшых пісьменнікаў. Не заўсёды бываюць праграбавальнымі і выдавецтвам».

Нама неабходнасці прыводзіць яшчэ прыклады прэтэнцыозна-бяздапаможных разважанняў Ф. Бондаравой аб важкіх пытаннях эстэтыкі і практыкі літаратурынага жыцця. Трэба толькі сказаць, што нехта, засвоішы па-шкільскаму некалькі агульнавядомых ісцін, выступаць у друку ў ролі настаўніка і тэарэтыка літаратурынага працэсу. З адным палажэннем артыкула нехта не згадзіцца, — работнікі некаторых літаратурных часопісаў «нярэдка прадастаўляюць свае старонкі нізкакачэсным, ідэянаўпаўнянным творам. Гэта адносіцца як да нашых мастацкіх часопісаў, так і, у прыватнасці, да часопіса «Полымя».

Мы зусім згодны, што рэдакцыі «Полымя» ўсё яшчэ нехапае патрабавальнасці да матэрыялаў, якія амяшчаюцца на яго старонках. Яркая ілюстрацыя гэтага з'яўляецца артыкул Ф. Бондаравой.

На працягу года часопіс «Полымя» апублікаваў некалькі тэарэтычных работ Я. Гердовіча, У. Карпава і Я. Усікава. Аб артыкулах У. Карпава «Праза Івана Шамякіна» («Полымя» № 3) літаратурна-грамадскае і партыйнае друк выказаўся разнаадуна, яе аб беспрычынным панегірыку, у якім ёсць шкідная тэндэнцыя прысвядзі годнасці беларускай прозы і штучна супрыдэставаць і Шамякіна другім пісьменнікам. Нама патрэбі зноў таворыч аб гэтым.

Артыкулы Я. Гердовіча прысвечаны актуальным пытанням тэорыі сучаснай беларускай літаратуры — прозы і паэзіі. Разам з артыкуламі Я. Усікава аб майстэрстве Кандрата Крашын яны перш за ўсё і прыцягваюць нашу увагу.

Даўно ўжо адчуваецца патрэба ў жанравай характарыстыцы нашай літаратуры. Беларуска савецкая літаратура стварыла новыя жанры, невядомыя ёй у дэарэволюцыйны час. Наследуючы традыцыі рускага рэалістычнага рамана, унік у савецкай беларускай літаратуры раманы, які з кожным годам займае ўсё большае і большае месца ў літаратурным працэсе. Беларуска раманы дасягнуў агульнасазнавага прызнання, таворыч Э. Самуіленка, К. Чорнага, М. Ільшкова, І. Шамякіна і іншых з вялікай цікавасцю чытаюцца ў рускай і іншых мовах народаў СССР і краін народнай дэмакратыі. На жаль, мы яшчэ не маем больш ці менш зместоўных артыкулаў, якія падвозілі-б вынікі дасягненняў беларускага рамана, раскрылі-б таворыч яго праблемы і намчалі перспектывы яго далейшага развіцця.

З цікавасцю бярэмся мы за чытанне артыкула Я. Гердовіча «Нататкі аб раманах» («Полымя» № 5) і з некаторым расчараваннем закрываем часопіс: гутаркі аб раманах па сутнасці няма. Ёсць даве невядзікі рэцэнзіі на раманы І. Шамякіна «У добры час» і М. Паслядовіча «Святагодзе пытанні рускай і украінскай літаратуры, а таксама прагрэсіўнай замежнай літаратуры. Хоцця пажадаць, каб гэтая стала яго добрай традыцыяй у будучым.

Параўноўваючы камплет часопіса «Полымя» ва 1953 год з пяцірэчнымі гадамі, бачым несумненнае палепшэнне работы крытыка-бібліяграфічнага аддзела: больш разнастайная тэматыка, шырэйшае кола аўтараў, больш зместоўных матэрыялаў. Тым не менш застаецца незадаволеным яго работай у мінулым годзе. Перш за ўсё, невысокі тэарэтычны ўзровень праблемных артыкулаў. Сумна і дагматычна таворычца ў іх пытанні эстэтыкі і літаратурынага майстэрства. Дзіўна бяздапаможна меркаванні. Вясцэрнасць, якае даходзіць да абьяянасці, малавыразная мова.

Праблемныя артыкулы, што надрукаваны ў мінулым годзе ў «Полымя», не з'яўляюцца адказам на гэты пытанні, якія выстунула і кожны дзень высоўвае наша жыццё, якія атрымаў сваё адлюстраванне ў работах і мінулым годзе. Перш за ўсё, невысокі тэарэтычны ўзровень праблемных артыкулаў. Сумна і дагматычна таворычца ў іх пытанні эстэтыкі і літаратурынага майстэрства. Дзіўна бяздапаможна меркаванні. Вясцэрнасць, якае даходзіць да абьяянасці, малавыразная мова.

Праўноўваючы камплет часопіса «Полымя» ва 1953 год з пяцірэчнымі гадамі, бачым несумненнае палепшэнне работы крытыка-бібліяграфічнага аддзела: больш разнастайная тэматыка, шырэйшае кола аўтараў, больш зместоўных матэрыялаў. Тым не менш застаецца незадаволеным яго работай у мінулым годзе. Перш за ўсё, невысокі тэарэтычны ўзровень праблемных артыкулаў. Сумна і дагматычна таворычца ў іх пытанні эстэтыкі і літаратурынага майстэрства. Дзіўна бяздапаможна меркаванні. Вясцэрнасць, якае даходзіць да абьяянасці, малавыразная мова.

Добры па садуме артыкул Гердовіча застаўся ўсёго толькі зайўкай на па-стаўленую тэму.

Вылікае прычынны артыкул таго-ж аўтара «Думкі аб пейзажнай лірыцы» («Полымя» № 11). У савецкай паэзіі адлюстраваны глыбокія і высакародныя пацудзі нашых сучаснікаў, выліканы іх адносінамі да свайго роднай прыроды. Беларуска паэты стварылі многа лірычных пейзажных вершаў, якія абуджаюць у чытача любоў да роднай зямлі. Аб гэтым і паіны бачы-бм, у адвяднасці о загалоўкам, таворычца крытык. Аднак у якасці павучальных узаораў аўтар усаў паэзію мінулага — мала ўдалыя лірычныя пейзажы Змітрака Вядулі. Мы цякам падзяляем незадаволеннасць гэтым артыкулам, выказае Д. Кавалёвым («Літаратура і мастацтва» № 52 ад 26 снежня 1952 года). У ім сапраўды мала павучальных назіранняў над пейзажнай лірыкай сучаснай беларускай паэзіі. Многія палажэнні Я. Гердовіча вылікаюць сумненне і няправільна аргументуюць на знешняе капіраваанне рэчаіснасці. Трэба было-б крытыку папанаціцца і аб тым, каб яго думкі і назіранні аб пейзажнай лірыцы былі выкаданы ў больш стройным плане і з большай ілюстраванасцю, не тавра было абмяжоўвацца заямамі, што, маўляў, «не будзем прыводзіць многа вытрымак». Чама-ж не прыводзіць цытат з паэтычных тэкстаў, калі ідзе спецыяльная размова аб пейзажнай лірыцы?

Цікава па задуме і выкананню артыкул Я. Усікава «Моўнае характарыстыка вобраза-персанажа ў п'есах Кандрата Крашын» («Полымя» № 4). Доказна і жыва аўтар каказвае майстэрства саюзнай характарыстыкі вобразаў у п'есах вядомага драматурга. На канкрэтных і пераказальных прыкладах тлумачыцца поспех К. Крашын ў галіне драматургічнай творчасці. Поспехі гэтыя — у адвяднасці ідэянасці і выдатнага майстэрства пісьменніка, у глыбокім вывучэнні жыцця, у рабоце над мовай твораў. Артыкул Я. Усікава — станоўчы вопыт часопіса ў 1953 годзе, які тавра развіваць і пагадзі-ваць.

Паўноў цікавасць узяў сабой артыкул І. Лупшыцкага «Перадавыя грамадскія ідэі ў беларускай вуснай народнай творчасці» («Полымя» № 8). У ім аўтар не без поспеху спырае прасяцаць адлюстраванне перадавых грамадскіх ідэй у вуснай паэтычнай творчасці беларускага народа XIX стагоддзя.

Аду з важных праблем гісторыі беларускай літаратуры XIX стагоддзя — таворычца Дуніна-Марцінкевіча — разгледзе ў манатрафічным артыкуле «Дуніна-Марцінкевіч» («Полымя» № 7) С. Майхровіч.

Таворычца Дуніна-Марцінкевіча азнава-на з двума імямі з'яваеаюцца руху Гага абумовіла складанае азнаваючы яго светавопгляд і метаду. Усе важнейшыя праблемы беларускага літаратурынага працэсу XIX стагоддзя так ці інакш узрапаўца ў таворычца Дуніна-Марцінкевіча. Нама літаратуразнаўства яшчэ не прышло да агульных і бясспрэчных вывадаў аб месцы і значэнні таворычца Дуніна-Марцінкевіча ў гісторыі беларускай літаратуры. Надрукаванне ў часопісе манатрафічнага даследавання С. Майхровіча апрадаваецца актуальнасцю тэмы, гісторыка-літаратурным і практычным значэннем работы. На жаль, С. Майхровіч не ўносіць аснасці ў асноўнае пытанне аб Марцінкевічу: рэаліст ці сентыменталіст пісьменнік.

Нам здаецца, што «Полымя» павіна яшчэ раз звярнуцца да пытання літаратурынага спадчыны Марцінкевіча.

З болейшых артыкулаў, якія надрукаваны ў «Полымя» ў 1953 годзе, найбольшую цікавасць узяўлі артыкулы — К. Крашын «Жыццё і творчасць народнага паэта Беларусі Якуба Коласа» («Полымя» № 1) і Я. Брыля «Леў Нікалаевіч Тацэста» («Полымя» № 9). Гэта жывае, ухваленае і арыгінальнае слова беларуска мастакоў аб майстрах культуры, па-абзаўленне таворычца і штана, якім часта грашчэ юбілейныя выступленні літаратуразнаўцаў і крытыкаў.

Грунтоўнае разважанняў аб новых кнігах вылучаюцца рэцэнзіі В. Бур'яна. Часопіс шырока асвятляў у мінулым годзе пытанні рускай і украінскай літаратуры, а таксама прагрэсіўнай замежнай літаратуры. Хоцця пажадаць, каб гэтая стала яго добрай традыцыяй у будучым.

Параўноўваючы камплет часопіса «Полымя» ва 1953 год з пяцірэчнымі гадамі, бачым несумненнае палепшэнне работы крытыка-бібліяграфічнага аддзела: больш разнастайная тэматыка, шырэйшае кола аўтараў, больш зместоўных матэрыялаў. Тым не менш застаецца незадаволеным яго работай у мінулым годзе. Перш за ўсё, невысокі тэарэтычны ўзровень праблемных артыкулаў. Сумна і дагматычна таворычца ў іх пытанні эстэтыкі і літаратурынага майстэрства. Дзіўна бяздапаможна меркаванні. Вясцэрнасць, якае даходзіць да абьяянасці, малавыразная мова.

Праўноўваючы камплет часопіса «Полымя» ва 1953 год з пяцірэчнымі гадамі, бачым несумненнае палепшэнне работы крытыка-бібліяграфічнага аддзела: больш разнастайная тэматыка, шырэйшае кола аўтараў, больш зместоўных матэрыялаў. Тым не менш застаецца незадаволеным яго работай у мінулым годзе. Перш за ўсё, невысокі тэарэтычны ўзровень праблемных артыкулаў. Сумна і дагматычна таворычца ў іх пытанні эстэтыкі і літаратурынага майстэрства. Дзіўна бяздапаможна меркаванні. Вясцэрнасць, якае даходзіць да абьяянасці, малавыразная мова.

Помнік Ф. Э. Дзержынскаму ў Мінску

У Мінску, на Комсамольскім бульвары, гэтымі днямі адкрыты помнік Ф. Э. Дзержынскаму. На мармуровым пастаментае ўстаноўлены бронзавы бюст Фелікса Эдмундавіча Дзержынскага.

Помнік пабудаваны па праекту скульптара З. Азгура і архітэктара В. Ваўчок.

50-годдзе Алеся Якімовіча

У клубе Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР 23 студзеня адбыўся ўрачысты вечар, прысвечаны 50-годдзю з дня нараджэння і 30-годдзю літаратурнай дзейнасці Алеся Якімовіча.

Вечар уступным словам адкрыў Янка Брыль. Доклад аб творчай і грамадскай дзейнасці пісьменніка зрабіў Тарас Халкевіч.

Юбіляра віталі мінскія піянеры, намеснік міністра культуры БССР С. Умрыка, І. Гурскі — ад імя праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў, М. Бельскі — ад Саюза мастакоў, Н. Татур — ад Дзяржаўнага выдавецтва БССР, народнай артыстка рэспублікі Л. Рэжыцкая.

На імя юбіляра былі атрыманы прывітанні ад Якуба Коласа, Яны Маўра, пісьменніцкіх арганізацый брацкіх рэспублік.

Алеся Якімовіч падзякаваў прысутным за шырыню вішавання і добрыя пажаданні. Вечар закончыўся выступленнем Беларускага дзяржаўнага народнага хора пад кіраваннем заслужанага дзеяча мастацтва БССР Г. Штоківа.

Сустрэчы пісьменнікаў са школьнікамі

У студзені адбылося некалькі літаратурных ранішнікаў, на якіх юныя чытачы сустрэліся з пісьменнікамі. На гэтых сустрэчках літаратурны расказвалі аб новых кнігах, чыталі свае творы. Ранішнікі былі праведзены ў клубах аўтазавада, Аўтапрамбуда, Дзяржгандлю, у Сляпянскай сярэдняй школе. У выступленнях прымалі ўдзел паэты, празаікі, драматургі — А. Якімовіч, Э. Агніцвет, А. Міронаў, І. Грамовіч, Ул. Корбан, М. Гамолька, В. Зуб, А. Вольскі, І. Сідоў.

Літаратурныя вечары

На прадпрыемствах і ўстановах Мінска адбылося некалькі вечароў, прысвечаных беларускай літаратуры. На Мінскім вагараментным заводзе імя Мяснікова, на аўтарамонтным заводзе аб поспехе беларускай савецкай літаратуры расказалі Ул. Карпаў, А. Кучар, І. Шамякіна. З чытаннем сваіх твораў выступалі пісьменнікі: І. Мележ, М. Калачынскі, Д. Кавалёў, Р. Сабаленка, Р. Няхай, А. Макаёнак, І. Шамякіна, П. Прыходзька.

У рэспубліканскай партыйнай школе адбылося абмеркаванне рамана І. Шамякіна «У добры час».

Выданне твораў беларускіх кампазітараў

Дзяржаўнае выдавецтва БССР выдала ў мінулым годзе каля 25 новых вакальных твораў і некалькі зборнікаў беларускіх народных песень у апрацоўцы беларускіх кампазітараў.

Селета павялічваецца выпуск музычнай літаратуры. Будуць выданы сімфанеты для сімфанічнага аркестра М. Чуркіна і М. Аладава, зборнік вакальных твораў Я. Цікопківа і саната для скрыпкі і фартэпіяна А. Багатырова.

Будзе выдана некалькі зборнікаў песень. Сярод іх — «Беларускія кампазітары ў барашце за мір», «Вакальныя творы» Я. Цікопківа і песні Н. Сакалоўскага.

Д. ПАЛІТКА.

Спектаклі і канцэрты для калгаснікаў

Культурная дапамога вёсцы — важнейшы абавязак прафесійных творчых калектываў рэспублікі. Нашы тэатры і канцэртныя арганізацыі ўжо маюць станоўчы вопыт у гэтай галіне. Так, напрыклад, тэатр імя Якуба Коласа наладжвае выязныя спектаклі ў раённых дамах культуры і сельскіх клубах, часта запрашае калгаснікаў для прагляду пастацовак на свайой асноўнай сцэне.

Зусім нядаўна спектакль «Выбачце, калі ласка!» у Віцебску наведалі калгаснікі вясельна сельскагаспадарчых арцель раёна. Яны ўважліва аданілі драматычны твор, рабур рэжысёра і мастага, актёрскае майстэрства кожнага з выканаўцаў, праўдзівасць сцэнічных вобразаў і чула рэагавалі на падеі, якія адлюстраваны ў камедыі. Спектакль па п'есе А. Макаёнака абмеркавалі і калгаснікі Брэстскага раёна, якія прыехалі ў гості да калектыва тэатра імя ЛКСМБ. Яны ўхвалілі ініцыятыву дырэктара тэатра па наладжванню творчых сустрэч з хлебарабамі.

Часта выступаюць у раённых цэнтрах калектывы Гродзенскага і Пінскага драматычных тэатраў, канцэртныя групы Беларужэстрады, перасоўны тэатр драмы і камедыі.

Але тое, што зроблена ў гэтай галіне, з'яўляецца толькі добрым пачаткам у вялікай справе.

У нас, па жаль, ёсць і такія калектывы, якія па-сапраўднаму яшчэ не наладзіліся аб арганізаванні выступленняў перад калгаснікамі. Так, напрыклад, Рускае дзяржаўнае драматычнае тэатр БССР (дырэктар А. Гантман) усё яшчэ абрабца паказваць спектаклі ў калгасах і арганізацыі прыезд калгаснікаў і сельскай інтэлігенцыі па пастацовак гэтага тэатра ў Мінск.

Абьякава ставіцца да такой важнейшай

Перасоўныя выстаўкі — на вёску

Аб няпошным павышэнні культурнага ўзроўню прадаўнікоў калгаснай вёскі і сельскай інтэлігенцыі сведчыць таксама іх узрашная цікавасць да твораў выяўленчага мастацтва.

Сярод наведаўнікаў Карцічнай галерэі і апошняй Рэспубліканскай выстаўкі было німама работнікаў раённых цэнтараў, механізатараў, старшын калгасаў.

Даўно насіла неабходнасць павялічыць наш жыццёвы, станкавую графіку і скульптуру неспарадна да калгаснага глядача, які складае пераважную большасць насельніцтва рэспублікі.

Асноўнай формай паказу выяўленчага мастацтва на вёсцы павінны стаць перасоўныя выстаўкі класічных і сучасных твораў, тэматычных экспазіцый, індывідуальных выстаўкі работ найбольш выдатных беларускіх майстроў.

Дзяржаўная карцінная галерэя БССР мае багаты фонд, які цалер яшчэ оўскі недастаткова выкарыстоўваецца ў мэтах выхавання нашага глядача, выпрацоўкі ў яго добрага густу.

Удмуліва падрыхтаваны перасоўныя выстаўкі адгартваюць вялікую ролю ў прапагандае лепшых твораў выяўленчага мастацтва на вёсцы. Асаблівае значэнне будзе мець экспазіцыя на тэме калгаснага п'еса «Гром з яснага неба» і «Пяць жаваранкі». Пра хаче-чытальні быць довад багатай бібліятэка, якой карыстаюцца больш трохсот калгаснікаў. Асабліва актыўнымі чытачамі з'яўляюцца калгаснікі Брэжыньскага, Сельскага, Мароз, старшыня калгаса імя Крапіна Нарэцкавіч, які глыбока цікавіцца навуковымі працамі Лысенкі і Вілякса. Хата-чытальня вылісвае дваццаць перыядычных выданняў.

Лепшая хата-чытальня

Пачапаўская хата-чытальня Гарадзішчанскага раёна Брэстскай вобласці праводзіць вялікую культурна-масавую работу сярод калгаснікаў. Пры ёй прадуе сельскі лектёрый, члены якога часта выступаюць з лекцыямі і дакладамі перад хлебарабамі. За апошнія тры месяцы працягана больш дваццаці лекцый і дакладаў па матэрыялах вераснёўскага Пленума ЦК КПСС. Акрамя таго, праведзена азначная колькасць гутарак у брыгадах калгасаў. Вялікі аўтарытэтам сярод калгаснікаў калгаснага больш дваццаці лекцый і дакладаў па матэрыялах вераснёўскага Пленума ЦК КПСС. Акрамя таго, праведзена азначная колькасць гутарак у брыгадах калгасаў. Вялікі аўтарытэтам сярод калгаснікаў калгаснага больш дваццаці лекцый і дакладаў па матэрыялах вераснёўскага Пленума ЦК КПСС. Акрамя таго, праведзена азначная колькасць гутарак у брыгадах калгасаў.

Насценгазета хаты-чытальні з'яўляецца дасюдам сацыялістычнага саборніцтва паміж калгаснага сельсавета.

У гэтыя дні, калі працяг

Драма буржуазнай сям'і

(«Нора» Г. Ібсена ў тэатры імя Я. Купалы)

Добра пачаў новы год тэатр імя Я. Купалы спектаклем «Нора». Галенныя калектывы яшчэ раз прадэманстравалі сваю здольнасць вырашаць складаныя творчыя задачы.

Ролю Нору ігралі вядомыя артысткі. Гэты вобраз быў пудоўна ўвасоблены В. Камісаржэўскай, а ў наш час — С. Пяціцкавай. Восем чаму глядзчы чакалі выступлення ў гэтай ролі сваёй любімай артысткі І. Ждановіч.

Галоўная тэма п'есы — барацьба жанчыны за сваю чалавечую годнасць.

...Нарадзіліся новага года. Да «Лялечнага мошпаля» спяшаецца Нора, напружаная м'ястком пакунаў. З ёй пасля, які прынёс ёй і кожна з блізкіх пацукі. Нора вясёлая, яна п'яная, смеецца, прытанцоўвае. Яна задаволеная жэнцам, п'яна. З гэтай «вяснянай п'янацы» пачынаецца спектакль. Але з перамогаю актэ (пасля павервання Крэгстада) ён пераходзіць у драму, якая заканчваецца разбурэннем таго, здавалася б, шчаслівага сямейнага спакою. Добрайт сям'і Хельмераў разбураецца самым бліжэйшым чынам, расквашваючы іжжывасць буржуазных норм сямейнага жыцця і слабу.

Суровае рэалісцкае ўваралася ў жыццё безжалостнай Нору, і жанчына пачыла барацьбу за сваё шчасце. Горка расчараванасць і дабрачыннасць буржуазнай сям'і, яна пакідае ўтульны дом.

Вобраз Нору ў выкананні І. Ждановіч прадэставаў, які жывіць. Артыстка паказала характар неспакойнай, поўны шуканняў і прашчы і харства. Яе Нора з чужай і тонкай душой. Мы бачым яе шчасліваю і няшчасную, моцную і слабую, з усмешкай і ў горкіх слязах.

І. Ждановіч нідзе не ставіць сваё рэалісцкае ў становішча чалавека, які пачынае штурхаць праз сцяну. З двух магчымых трактовак Нору — жанчыны «пацукі», якая «сраптам» усвядоміла сваё становішча, і Нору, якой пошліцца і хлусня арганічна вяржэ, — артыстка выбірае другую. Яе тэраіна пакідае мужа, таму што ў яго ўчынак адраджае новы, раней неведомы, чужы ёй рысы. Станаўленне стаіцца жанчыны адбываецца паступова. Таксама паступова зніжае яе каханне да Хельмера, нагадываючы на тое, што Нора-Ждановіч — натура неспакойная, перавага темпераменту.

Ярка запамінаецца першае з'яўленне Нору, калі яна, як ішчаслівае дзіця, радавалася бліцц, цацам і міндалюму пачыно, якім ласавалася ўпыйтай ад мужа. Сярод сваіх дзяцей яна была старшым дзіцём.

Але ў трагічнай акце перад намі ўжо зусім іншая жанчына. Артыстка, стаячы ў глыбіні сцэны, тварам да глядзюча, у часе працяглага паўчання Хельмера спачатку здзіўлена, потым жахліва і рывтам нібы застыла. У яе з'яўляецца выраз глыбокай асуджонасці. У гэты момант усё жыццё праходзіць перад ёй, адлюстроўваючыся зменнымі цэнамі на бядным твары. Яна ўжо не падоба на дзіця-ляльку, на тую Нору, у якой амаль не адчувалася пачуцця ўласнай годнасці, на Нору, у якой адносіны да мужа ўсе восем год не былі ніколі сапраўды шчырымі. Нора-Ждановіч пакідае «Лялечны дом» мужнай і гордай, і глядзч усмешкае гэта з поўным разуменнем і спачуваннем да яе.

Неглыба гэта ідзе з тым, які пастаўлена «Тарантэла». Безумоўна, італьянскі народны тавец павінен праходзіць у ажыўленым тэмпе. Але нам здаецца залішняй «размашчывасць» танца. Ён стаіць арты-

стку, не раскрываючы па-сапраўднаму душэўны стан яе героіні.

У характары Хельмера (арт. І. Шаціла) хацелася б бачыць больш фанабэраўнага самаздаволення. Не трэба таксама «змячаць» яго аляксандра-спадатлівых адносін да Нору. Ад яго павіна павяваць сухасцю, халадом і дробным мяшчанскім самалюбствам. Эгізім Хельмера ў сям'і трэба было б падкрэсліць больш рэзка, бо ён глыбока абываючы не толькі да фру Ліне і Ранка, але і да ўласных дзяцей і жонкі. «Пачуццё» Хельмера да Нору — гэта любоў да сябе. Ён больш за ўсё любіць сябе, свой дабрабыт, уласную выгаду.

Праўдзіва іграе І. Шаціла ў сцэне, якая ідзе ўседа за прачытаннем п'есы Крэгстада. Тут артыст аддымае з героя маску тавоўнага, велівага чалавека, раскрываючы яго эгацізм і бессардэчнасць. Праўдзіва таксама і тое, што маральна перавага Нору робіць Хельмера нікчэмным і мізэрным.

Мы згодны з тым, што актёр паказвае Хельмера знешне прывабым, але ўсё-ж гэта павінен быць далёка не той мілы «дабрак», душа-чалавек, якім выглядае Хельмер-Шаціла. Нам здаецца, што актёр некалькі апраўдвае свайго героя, асабліва ў пачатку спектакля, у сцэне з Нору. Хельмер сушышны, халаднейшы і больш самаздаволены.

Абываючы да ўсяго, Хельмер не разумеў, чаму доктор Ранк на працягу доўгіх год штодзённа наведваў іх дом. Ён толькі са здавальненнем адзначыў, што пакуты і адзіноцтва хворага Ранка «стваралі нейкі лёгкі воблачак» фон арыку, яг сонца, шчацю» яго сям'і. Чаму-ж доктор адуваў прыхільнасць да сям'і Хельмераў? «Мілая знаёмая месца», — гаворыць Ранк, развітаючыся з «Лялечным домам», — добра ў вас тут, утульна». Ён кажа Нору адным, пячотым каханнем. І вось гэтага мада ў мячанаўскім Ранку. Наадварот, час стваралася ўражанне, што І. Мачанаву нават і не заклічаны даянсеюм гэтага пачуцця да Нору. Артыст даў ціка-

Сцэна са спектакля «Нора». Нора — нар. арт. БССР І. Ждановіч, Хельмер — нар. арт. БССР І. Шаціла. Фота І. Салавейчыка.

вую (а ў трагічнай акце нават пудоўну) вонкавую характэрнасцю чалавека, які ланкуе ад невясёлай хваробы. А каханне доктора да Нору, ды і наогул эмацыянальнае асаблівасці яго характару актёрам залішне прыглушаны.

Складаны і супярэчлівы вобраз Крэгстада.

Па вызначэнню Ранка, Крэгстад — маральна кадека, у яго «снадлігі самыя зарэчны характары», і належыць да тых людзей, «якія нібы ў гарачы, шырапч усюды, разнашчыны, ці не пахне дзе-небудзь маральна гнілію». З п'есы вядома, што ён ліхвар, «вручкатвор», здольны нават на шантаж. Але з другога боку мудома, таксама, што Крэгстад спрабуе сумешнай працай аднавіць сваю былую рэпутацыю, сваё ранейшае становішча ў грамадстве, а паступішы скромным служачым у банк, «ні ў чым несумелым не быў заўважаны».

І. Шкур цікава і выразна знаёміць глядзца з мінулым Крэгстада, з яго біяграфіяй. Па пахілу галавы, поглядзе з-пад лаба, па абвіслым рукам мы бачым чалавека, які «пацярпеў крушэнне». Яго гаворка прыглушана, адрыўчаста. У хрыміны гневу і болю за мінулае голас Крэгстада-Шкура становіцца крыклівым і рэзкім, ён даходзіць да рысання. Артыст стварае яркі, запамінальны характар.

А вось фру Ліне ў выкананні Р. Башынавічай неглыба ўзвіць у першым акце «вышліўнай на абломку». Яна выгледзе ў пачатку залішне задаволенай жэнцай. І толькі ў трагічнай акце, у дыялогу з Крэгстадам, па ўсхваляваным інтанацыям, мы адчуваем, што гэта жанчына прымаца суровае, горкае жніццё і што ёй цпер «страшна», «шуст», «адзінока». Вось чаму яна так горача марыць аб доме, куды магла б прынесці «святло і цудо». Фру Ліне ў першым акце павіна звалоўці ў больш рэзкім кантрасте са «шчаслівай» Нору.

Цудоўныя дэкарацыі А. Грыгар'янца. Трашна знойдзена аснова ўступу і эпілога, якая служыць нібы «сцвертай сцяны» «Лялечнага дома». З вясёлай любоўю і веданнем справы абсталявана кватэра Хельмераў.

Новая пастаўка тэатра імя Я. Купалы характэрна тым, што рэжысёр і калектыв падыйшлі да класічнага твора з пазіцыі сучаснасці. Прамаючы да пастаўкі п'есу, тэатр не разлічваў на тое, што «выгне» драматург, тым больш, што ісеасуаля драматургія заўсёды лічылася некалькі «цяжкім» для тэатральнага пастаўнак. У п'есе Ібсена адсутнічаюць ярка выяўленыя дзейсныя асновы. Яго драмы неадрама лічыліся «драмамі для чытання». Але тэатр імя Я. Купалы паказаў у «Нору» сваё ўменне ўвасобіць у сцэнічных вобразах глыбока чалавечыя перажыванні і моцныя пачуцці, якімі працякнуты буйнейшыя творы сучаснай літаратуры.

Рэжысёр спектакля Е. Маркава, у адрозненне ад тых, якія імкнуцца, каб актёр «памер» у рэжысёр, на першым плане ставіць артыста, спакійна за тое, што ён адолее праўдзіва і таленавіта раскрыць аўтарскую задуму. Пастаўшчыцы не разглядаў спектакль як паставу для самапаказу, а дамагаўся гарманічнага адзінства драматычнага твора, рэжысёра і мастака.

Спектакль «Нора», які створаны на-такшэнне усюго калектыва, зноў пацвердзіў багаты творчы магчымасці купалаўцаў. Д. АРЛОВІЧ, народны артыст БССР.

Літаратурны вечар у хаце калгасніцы

У ясны астападаўскі дзень на спячых хатах калгасніцы Акісіні Ігнаціўны Аляксеева з'явілася афіша. Яна павадала калгаснікам другой брыгады калгаса імя Аляксандра Неўскага аб літаратурным вечары-жэанёрце.

Калгаснікі часта збіраюцца вечарамі ў сваёй гаспадарня аднаўсёку. Чытаюць калектывна творы савецкіх пісьменнікаў, горача абмяркоўваюць прачытанае. Акісіня Ігнаціўна Аляксеева — вясёлая любіць чытаць літаратуру — узяла на себе асаблівую адказнасць за гэты вечар. Вось ужо больш трох год яна добрасумленна, з любоўю выконвае свае высакародныя абавязкі.

Арганізацыя літаратурнага вечару ў вёсцы было даўняй марай Акісіні Ігнаціўны. Аб гэтым яна гаварыла з работнікамі раённай бібліятэкі, дзе яе падтрымалі і абяцалі дапамогу.

Як толькі асенні вечар агарнуў іглы высокай вудзі і вётваў засяцілася вонка аксінінай хаты, сюды пачалі збірацца чытачы бібліятэка-перасоўкі. Прышоў калгаснік Нікілай Калупіш, адзін з найбольш актыўных чытачоў, камбайнер Цянушкінай МТС Васіль Зайцаў, высокі паштавы Дзмітрій Інічук, сабралася моладзь. Людзі сталі ў хаце.

Уражанне хаты ў гэты дзень было невычэрпна. На сценках партреты Максіма Горькага і Янікі Купалы, плакаты аб жніцці Ліва Галстога, выстаўка, прысвечаная мір-чытальніцы арабілаацічнай навуцы. Узгучычак прыдавала паліца, на якой закладзены рамасціца новыя кнігі, што пры-везла з раённай бібліятэкі. Тут — пламы А. Пушкіна і «Маці» М. Горькага, вершы П. Броўкі і аповесці Я. Брыля «У Залатці дзень», «Порт-Артур» А. Сіпчанова і творы выдатнага савецкага педагога А. Макаренкі і ішпае. На асобнай паліцы — матэрыялы верасенёўскага Пленума ЦК КПСС.

Уважліва прагледзілі калгаснікі кожную кнігу, выбіраў, што ўзяць. — Васіль, Нікілай Сямёнавіч, вось гэту, — прыгаворва Акісіня Ігнаціўна чытачу Калупіш кнігу А. Федарава «Надольныя аблом дзейнічае». Яна характэрнае кнігу, коротка расказвае яе змест. — Другая кніга «Безалый барозні!» — урадаваўся камбайнер Васіль Зайцаў. — Я даўно яе шукаю. Запішыце, калі ласка, Акісіня Ігнаціўна.

Яркі фары трохтонкі асвацілі вокны, і ў хату ўвайшлі гасці з абласнога горада, работнікі раённай бібліятэкі, уездзкі мастацкай самадзейнасці раённага Дома культуры. Пачаўся вечар. Нясла агляду навінак мастацкай літаратуры, прысвечаных жніццю калгаснага салавата, выступілі доклады. Іх змянілі спевакі. Выкаляла група калектыва мастацкай самадзейнасці выканала калгаснае частушкі. Цікава і вясела прагойт гэты вечар.

— Прымажыце да нас часцей, — гаварылі сваім гасцям калгаснікі.

Я. ШАХОУСКІ, в. Жарабцы, Бабруйскі раён.

Новы спектакль

У Шінскім драмтэатры імя Янікі Купалы адбылася прэ'ера спектакля «Сто міліянаў» Сабка і Балабана. Рэжысёр спектакля Дзмітрый Ігараў. Мастацкае афармленне Акулава. В. ЕРМАЛОВІЧ.

Лаўрэаты міжнароднай Сталінскай прэміі міру Говард Фаст

Калі Говарда Фаста запыталі, што хацеў-бы ён перадаць чытачам «Праўды» ў сувязі з прысуджэннем яму міжнароднай Сталінскай прэміі за ўмацаванне міру і дружбы паміж народамі, пісьменнік адказаў, што бачыць у гэтай падзеі прызнанне не выключна сваіх асаблівых заслуг, а ролі тысяч тысяч і міліянаў амерыканцаў, якія «зв'язалі» і ад іх якіх і ў некаторай ступені магу гаварыць. І толькі таму, што я магу гаварыць аб іх марях і надзеях, толькі таму я заслуужыў нейкую частку гэтай вялікай узнагароды.

Сын рабочага-каваля, будучы пісьменнік прагойт першую школу жыцця ў пачатку 30-х гадоў, калі годад і беспрацоўе гналі на краіне ў пошуках хлеба сотні тысяч такіх-жа, як і Г. Фаст, маладых бяздомных людзей. «Поўна вяды воль, — піша Г. Фаст, — і назваў па-сапраўднаму амерыканскі народ. Мяне пацпагула пісаць...».

«Прыстойнае кола» акападаўцаў літаратурна густу зрабіла ўсё, каб загубіць маладога пісьменніка. Аднак гэта не ўдалося. Перад вачыма пісьменніка жылі людзі аўтаршчына дні — людзі краіны сацыялізма.

Станаўленне Г. Фаста, як пісьменніка, супала з тым перыядам часу, калі амерыканскі фальшм рабў усё, каб анішчыць апошнія рыткі дэмакратыі бацькоў, разбураўчы нават мінулае, ліквідаваўчы традыцыі амерыканскай дэмакратыі. Нават сама гісторыя амерыканскай дэмакратыі была прапушчана праз «звычайны лобізм фальсіфікацыі». Пісьменнік-дэмакрат Г. Фаст учыўчы сваё прызнанне ў абароне рэвалюцыйных традыцый амерыканскага народа. Адымаў — стварэнне вялікага перада гістарычных раманав. Выдатны з іх — «Апошняя гранаца» — прысвечаны памяці бацькі пісьменніка — рабочага, які вучыў «любіць не толькі тую Амерыку, якая была, але і тую, якая будзе». У гэтым раманае, як і ў раманае «Дарогай свабоды», пісьменнік рашуча выкрывае амерыканскі расізм. Змяняльныя эпіграфы, у якіх Г. Фаст звяртаецца да «ўсіх мужчын і жанчын, чорных і белых, жоўтых і кармыжых, усё тых, хто аддаў свае жніццё барацьбе з фашызмам». Іх падзвігі і іх надзеі не дазваляць пісьменніку, які выступае ад імя прыгнечанага народа, маўчаць. Ён разумее, што цпер той, хто маўчыць, ператвараецца «ў саўдзельніка злачынства» або ў чалавека, творчасць якога «ва ўладзе летаргіі роўнаму».

Г. Фаст піша рад мастацкіх і тэарэтычных работ, дзе выразна гаворыць аб месцы пісьменніка ў барацьбе народа за іх праваы. У гэтых адносінах асаблівя вылучаецца яго кніга «Літаратура і рэалісцызм», што прысвечана памяці Ральфа Фокса і Крыстофера Кадуэла, «які ведалі, што літаратура неадлучна ад барацьбы за вызваленне чалавека і які аддалі свае жыццё ў абарону гэтага ведання, эмацыянальнае свабоду Іспаніі і чалавечства...». Гэтая кніга выкрывае антынародны дэкадэнцкі характар буржуазнай літаратуры і яе ідэалогія, якія «поўзаюць на жыццё, прыскакаючыся тварам да балота, каб нават краем вока не ўбачыць жыўня рэалісцызма». Адыначасна кніга з'яўляецца баявым аглядам маладых літаратурных сіл, гаворыць аб намаганнях па авалоданню метадамі сацыялістычнага рэалізма.

Яшчэ раней, у артыкуле «Рэалізм і сацыялізм» і ў прадмове да выданай у ЗША аповесці М. Горькага «Маці»

(1947 г.), Г. Фаст авікаў сваіх сучаснікаў да адлюстравання таго, як «звычайны чалавек становіцца, крок за крокам, змаргара са справядлівасцю». Жандары макардыа таварышавалі Г. Фаста з прычыны яго «сувязей» і «сімпатыі» і кінулі яго ў турму.

Адык простыя людзі ва ўсім свеце і выразнікі іх думак і пачуццяў салідарызаваліся з пісьменнікам амерыканскага народа.

Вызвалены з турмы сіламі міжнароднай салідарнасці, сіламі міліянаў амерыканцаў, якія прагнулі міру, Г. Фаст прыгаворва сваю справядлівую барацьбу за мір. У сатырычных вобразах ён выкрывае рэакцыяныя сілы, з палымінамі заклікамі звяртаецца да простых людзей. У сваіх творах ён паказвае, што на ход гісторыі ўсё больш і больш пачынаюць рабўць уплыў сярэднія, простыя людзі.

Узмацненне амерыканскай рэакцыі, якое адбываецца ў апошні час, Говард Фаст сустраў зурбаваным ваўнічак ідэінасіа і ўоросным майстарствам. У сваіх п'есах, аповяданнях, вершах, публіцыстыцы ён яшчэ большай сілай выкрывае антыдэмакратычны характар амерыканскага імперыялізма. У выдоды востракаціфікацыі п'есе «30 зябраўнага», якая ставіцца ў тэатрах Беларусі, паказана, як прыватарыі ФБР, накітавалі Фулэра, губяць такіх маленіх людзей, як Грэхэм.

П'еса сцвярджае, што змаганне са дэмакратыю з'яўляецца выпрабаваннем маральных якасцей, напружання сіл простых людзей Амерыкі.

Дакументальны рэпартаж Г. Фаста «Шікска, ЗША» — кніга, якая вылучаецца асаблівя моцным адуцаваннем радасці маральна-палітычнай перамогі, атрыманай прагойтчы, што абаранілі Робсана, абаранілі саміх сябе. Над абаронай гэтых простых людзей Поль Робсан спываў свае песні, напоўненыя прагай міру і свабоды. Зобраліны вобраз шматлікай масы ў гэтым творы — вялікае дасягненне Г. Фаста, вынік яго імгнатарных пошукаў запамінальных мастацкіх сродкаў. Героём Фаста становіцца чалавек з народа, які выграў першую бітву — бітву за Робсана. Гэта герой новай, сапраўды дэмакратычнай літаратуры аўтаршчына дні ЗША. Пісьменнік ад яго імя гаворыць:

«Не існуе пытання аб тым, ці хоча амерыканскі народ міру. Ён горача яго жадае і эмацыяна за мір.

...Пытанне цпер аб тым, каб шматлікіх і разнастайных сілах, якія аднольва прагнуд міру і невядзюць вайну, аб'ядналіся для абароны міру. Да гэтай мэты імкнудца ўсе свядомыя і поўныя добрай волі амерыканцаў».

Пасля рэпартажу і аповяданняў, якія прысвечаны сучасным бітвам дэмакратычных сіл ЗША з амерыканскім фашызмам, Г. Фаст адымаў раман «Подзвіг Сако і Ванцоці», прысвечаны «тым мужым амерыканцам, якія сёння, як і ўчора, лічаць яе лепшае пайсці ў турму і нават на смерць, чым зрадыць прышчаму, у якія яны вераць, змай, якую яны любяць, і народу, які даверыў ім свае надзеі».

Зноў і зноў пісьменнік імкнецца дапамагчы амерыканскаму народу пазнаць, хто яго ворагі і сабы, дзе яго слава і яго ганьба, арузаючы непрыкмыслы супрацьнасці народных інтарэсаў і імперыялістычных.

Д. ФАКТАРОВІЧ.

ТРЫБУНА ПІСЬМЕННІКА

Прырода жанра

Для таго, хто рэгулярна чытае наву павядзі, кідаецца ў вочы чалавек неспрыяльна акалічэнасць: вельмі многія вершы, апублікаваныя ў мінулым годзе, не пакінулі ў памяці ніякага следу, нічым глыбока не заарынулі нашых пачуццяў. А гэта ўжо не толькі неспрыяна, але і трышчэна.

Вось чаму асаблівая цікавасцю мы зустраці спробу крытыка В. Бур'яна разабрацца ў прычынах пачатковага асваі і пэўнай шэрацы вюніх вершаў. Я маю на ўвазе артыкул В. Бур'яна «Публіцыстыка ці рыторыка?», змешчаны ў мінулым годзе ў тавоце «Літаратура і мастацтва». Многія пытанні ў ім пастаўлены усюм правільна, а пачуццё капаптаў за аб літаратуры. Але вельмі многа ў артыкуле тэарэтычна неабгрунтавана, а дзе-ні-дзе адчуецца вульгарызаваннасць пры ацэнцы тых ці іншых тавоў.

Пачнем хопы-бы з таго, што такое публіцыстыка? Поўнага вызначання публіцыстыкі, як жанра паводзі, В. Бур'ян не дае. Але сам разгяд тавоў, якія ён лічыць публіцыстычнымі, прышчы іх адбору гаворыць, што да публіцыстыкі (па В. Бур'яну) адносяцца вершы, прысвечаныя тым ці іншым грамадскім павядам, неважна ад таго, у якой пэўнай форме яны вырашаны. Апошняе якрая і прымае аўтара да неважных павыжываных вывадаў.

Жанр публіцыстыкі — не новы жанр у паводзі. Яго а спосабах выкарыстоўваці паводзі класікі. Дэ іх ім і звернецца за адпаведнымі прыкладамі.

Калі ўспомніць, што публіцыстычным з'яўляецца ўсё, верш, у якім распрацоўваецца пэўнае грамадскае пытанне, дык да публіцыстыкі мы адносем амаль усю, апрача інтымнай і прырадапісальнай лірыкі (праўда, і тут могуць быць выключэнні). У публіцыстыку мы залічым такі верш А. Пушкіна, як «Анчар», калі прыпоўнім яго змест. А змест верша, падачы ортыка, такі: кажа паной смерці свайго раба-

дабывае атруту, якой пачынае страды, і пры дапамозе гэтага перамагае ворага. Іх бачыць, перад намі з'яўляецца сацыяльна несправядлівасці ў класавым грамадстве, калі шчасце і слава адных будуюцца на аямшчасці і смерці другіх. І ўсё-ж, нягледзячы на тое, што ў цэнтры ўвагі пэста пытанне грамадскага характару, верш «Анчар» ніяк неглыба называць публіцыстычным вершам. Неглыба таму, што ён вырашаны ў звычайнай апаэдычнай манеры, у ім адсутнічае той баяны, калі можна так сьвязаць, трыбуны тон, які так характэрны для публіцыстычных тавоў. Па гэтай прычыне да публіцыстыкі А. Пушкіна мы не можам аднесці і такі, напрыклад, верш, як «Деревя», хаця твор сакрача падзеі грамадскага характару.

Значыцца, пры вызначэнні жанра трэба выхадзіць не толькі з таго, пра што напісана ў творы, але і які напісаны твор, якім літаратурным прыёмам карыстаўся аўтар для выяўлення сваёй задумы.

Публіцыстыка — гэта, калі гаварыць коротка, — палітычная лірыка, у якой аўтар выступае па ваяжышчых грамадскіх павядях.

Са школьнай парты мы на некалькі разоў чыталі і перачыталі пунініскае «Посланне в Сібір» — узор той паводзі, якую мы называем публіцыстыкай. Наспрабем параўнаць яго з вершамі «Анчар» і «Деревя». Ці ёсць у ім спакійны апаэдычны тон? Безумоўна, няма. На першым плане перад намі паўстае вобраз усхваляванага паэта, які, як-бы з трыбуны, непазрэдна звяртаецца са словамі да высланых у Сібір дэкабрыстаў.

З верша відаць адносіны паэта да дэкабрыстаў і яго палітычныя погляды, што пераконліва.

Для таго, каб мець магчымасць перадаваць свае погляды, свае неспрадына з'янісны да грамадскіх падзей жэнцай, класікі ўводзілі ў верш лірычнага героя, ад імя якога і валоа выказванне па суцэ-

ці закранута пытанні. Як паказвае вопнае класічнай паводзі, прысутнасць лірычнага героя ў публіцыстычным вершы абавязкова. У адным выпадку гэта будзе асоба самаго аўтара, у другім — героя, прадстаўлена ў граматычнай форме «мы», «я» і г. д., у форме, за якой стаіць пэўная група людзей і г. д. Але ва ўсіх выпадках класікі абавязкова заўважалі форму звароту ў вершы, яг форм, якая дае магчымасць найбольш натуральна і непазрэдна ўступіць у палеміку са сваім праціўнікам і абараняць свае погляды і ідэалы.

Прыгадаем пры гэтым выдатны пунініскі верш — «Кавенінам Роскі». Ён напісаны ў адказ на выступленні дэпутатаў французскай палаты, якія заклікалі да ўзброенага ўмяшання ў руска-польскія ваенныя дзеянні. Верш у дадзеным выпадку паслужыў Пушкіну публічнай трыбунай для асуджэння падобных заклікаў. Формай для выяўлення сваіх грамадскага характару.

Значыцца, пры вызначэнні жанра трэба выхадзіць не толькі з таго, пра што напісана ў творы, але і які напісаны твор, якім літаратурным прыёмам карыстаўся аўтар для выяўлення сваёй задумы.

Публіцыстыка — гэта, калі гаварыць коротка, — палітычная лірыка, у якой аўтар выступае па ваяжышчых грамадскіх павядях.

Са школьнай парты мы на некалькі разоў чыталі і перачыталі пунініскае «Посланне в Сібір» — узор той паводзі, якую мы называем публіцыстыкай. Наспрабем параўнаць яго з вершамі «Анчар» і «Деревя». Ці ёсць у ім спакійны апаэдычны тон? Безумоўна, няма. На першым плане перад намі паўстае вобраз усхваляванага паэта, які, як-бы з трыбуны, непазрэдна звяртаецца са словамі да высланых у Сібір дэкабрыстаў

Агляд народных талантаў

ГОМЕЛЬ

У агляде мастацкай самадзейнасці сістэма прамаправага Гомельскага вобласці прымае ўдзел 19 гомельскіх калектываў.

На агляде выступалі два струныныя аркестры (Рэчыцкая арцель «Авангард» і Гомельскі клуб аблпроветета) і духавыя аркестры. Драматургі арцелі «Аб'яднанне» (горад Рэчыца) паказалі спектакль на тэатр К. Крапівы «Плюш жаваранкі» ў Рэчыцы і на рэспубліканскім агляде мастацкай самадзейнасці. Калектыву драмгуртка змог дасягнуць да гледача асабіста аўтарскую задуму п'есы.

Слаба былі прадстаўлены танцавальныя калектывы. Танцавальны калектыв Чачарскага раёна (кіраўнік т. Загай) выканаў беларускі народны танец «Крыжчок» і «Карагодную». Але гэтыя танцы пастаўлены надзвычай прымітыўна, удзельнікі мала рухаваліся да выступленняў. Добра выканаў нумары танцавальны калектыв клуба аблпроветета (кіраўнік т. Матусюк).

Харавыя калектывы выступілі лепш. Неабходна адзначыць немалы колькасны рост удзельнікаў у выкананні з мінулых аглядаў. Аднак у многіх арцеліх усё яшчэ не створаны харавыя калектывы. Ён адмоўнае, трэба адзначыць тое, што амаль ва ўсіх хорах адсутнічаў мужчынскі савет.

Добрае ўражанне асталася ад выступлення хора арцелі «20 год Кастрычніка» Чачарскага раёна. Удзельнікі добра пасцілі іраваўшы, рэпертуар час-ад-часу абнаўляецца. На базе гэтага калектыва пры настойнай далейшай рабоце можна стварыць нядрэнны народны хор.

Песні ў выкананні хора арцелі «Гомельскіх» прагучалі на агляде значна горш, чым у мінулыя гады. З харавым калектывам да самага апошняга часу амаль не праводзілася ніякай работы.

Адрэны змешалася арцелі «Штамп» выступілі прымітыўна. Многія песні неадправаваны, да агляду калектыву прышоў непадрыхтаваным, адсутнічалі ансамбль і добрая спеўка.

Як тым удзельнікам агляда, якія сталі тэма зарэкамандавалі сабе, так і тым, у выкананні якіх ішчэ ёсць недахопы, патрэба яно працаваць, вышчына павышаць і ўдасканальваць сваё майстэрства. Неабходна падобна зварнуць сур'езную ўвагу на тых рэпертуар. У праграме асобных самадзейных калектываў (хор арцелі «Продвухар») усім адсутнічалі беларускія песні і мала было новых сучасных песень. Прышэўці, якія выконвалі некаторыя ўдзельнікі самадзейнасці, вымушаюць жадаць п'есы.

М. ДАНИЛЕНКА.

МАЛАДЗЕЧНА

На абласным агляде мастацкай самадзейнасці выступіла 700 лепшых актёраў-аматараў, харыстаў, музыкантаў, дэкламатараў і танцоўраў.

Найбольш цікавыя па сваёму рэпертуару праграмы паказалі самадзейныя калектывы Пастаўскага і Смагонскага раёнаў, гарадоў Вілейка і Маладзечна.

Па выкананню майстэрства найбольш вышчыліся хоры чыгуначнага клубу Пастаўскага і Вілейскага гарадскіх Дамоў культуры. Вілейскі калектыв — самы малады з усіх, але выкананы ім «Лясная песня» У.т. Ляоўнікіна, беларуская народная песня «Ой, ляцелі гусі з броду» паказвалі з пэўнай сталясцю яго.

Танцавальны калектыв Ельскага Дома культуры.

Фота І. Стэца.

Значнага развіцця дасягнула харавая фічнае мастацтва. Звыш 100 танцавальных калектываў выступіла на раённых аглядах мастацкай самадзейнасці, 18 калектываў і 10 асобных выканаўцаў — на абласным агляде. Рэпертуар танцоўраў разнастайны: беларускія народныя танцы «Кадрыль», «Бульба», «Крыжчок», «Юрочка» і «Лявоніха», танцы народнага СССР — рускія, украінскія, мадэўскія, каўкаскія і танцы краін народнай дэмакратыі — Чэшская полька, «Краванік» і іншыя. Цікава распрацаваны метадыстам Дома народнай творчасці Е. Хацілаўскім танец «Беларуская кадрыль». Прыгожы рухі гарманічна спалучаюцца з прыемнымі танцавальнымі мелодыямі. Маладыя заўважылі ўдзельнікі танцавальнага калектыва Смагонскага раёна Дома культуры з асаблівай выкананнем. На мелодыях аднаменнай беларускай народнай песні кіраўніком тапавальнага калектыва чыгуначнага клуба Вялікага Пастаўскага раёна «Бульба».

Выступленні вакальных ансамбляў-дуэтаў, трыяў і квартэтаў. Калгасніцы сельгасарцелі імя Леніна Глынаскага раёна Карповіч, Шарамет і Ключык выканалі рускія народныя песні «Нішто ў полеюку не каляшадца» і «На-над рэчкай расцілаецца туман». Заслужаным поспехам карысталася Заічка (Вілейскі Дом культуры), якая спявала арыю з оперы «Запарожца за Дунаем» і украінскую народную пэсню «Гандэ». У агляды вышчыліся пэсеньні саветскіх кампазітараў Мігура (Маладзечна), Варанцова (Паставы), Доніна (Астравец), Бусойць (Свір) і Балахавец (Маладзечна).

Адным з самых распаўсюджаных жанраў з'яўляецца драматычнае мастацтва. У вобласці працуе звыш 200 тэатральных калектываў. На абласным агляде выступілі мадэльнікі з іх: калектывы Ашмянскага, Мядзельскага, Пастаўскага раёнаў і Будслаўскага сельскага Даму культуры. Ашмянскі таксама паказалі спектакль «Хто смяецца апошнім».

Агляд прадамастраваў несумненны рост мастацкай самадзейнасці вобласці.

Л. МІХАЛЮТА.

ЕЛЬСК

Алімпіяду мастацкай самадзейнасці калгасу Ельскага раёна адкрыў хор сельгасарцелі «Большывік». Асаблівай адзнакай яго з'яўляецца любоў яго ўдзельнікаў да імятаўскага харавога спявання. Гэта адзначаецца ў шчырым, сардэчным выкананні кожнай песні.

В. БАБРОВІЧ.

Бракаробы

Ліст у рэдакцыю

Божная новая кніга зрыткі назвама прыцягвае ўвагу шырокага чытача. Што-ж датычыцца вялікай масы літаратараў, настаянікаў, студэнтаў, школьнікаў — дык такія кнігі ім проста неабходны! У гэтым кнігу імя прэстаўляецца адрывам кнігу артыкулаў Алеся Кучара, што вышлі на ядаўна ў Дзяржаўным выдавецтве БССР. У зборніку змешчаны работы аб творчасці Я. Пуналы, Я. Коласа, К. Крапівы, П. Глебі, П. Броўкі, А. Кулішова, Э. Самуіленка, М. Танка.

Перагортваем старонкі... І раптам пераконваемся, што карыстацца гэтай патрэбнай кнігай, мякка кажучы, не зусім зручна. Артыкул аб творчасці Аркады Кулішова адрываецца на 448 старонцы, на якой ідзе старонка 481. На ёй з пачатку сваё пачынаецца размова аб Эдуарду Самуіленку. У аднаўленні з дыўнаду друкарскай арыфметыкай пасля старонкі 496 ідзе старонка 465. Гэта ў артыкулаў «Максім Танк» уклінілася 15 старонак артыкула Эдуард Самуіленка. Пасля гэтага ўрыўка ідзе праціг артыкула аб Мядуры Танку. Пачатак-жа работы аб Эдуарду Самуіленку зусім не змог трапіць у зборнік.

Так нехайнасьць друкарні сапсавала карысную кнігу.

А. РОКАЧ.

студэнт настаянікага інстытута.

г. Баранавічы.

Ад рэдакцыі

Прыслены вышэй факт — не адным у практыцы друкарні імя Сталіна. «Літаратура і мастацтва» ў нумары ад 31 кастрычніка 1953 г. змясціла пэсню чытача «Кніга з белымі старонкамі», у якой крытыкавалася нехайнасьць выдання кнігі І. Мележа «Мінскіх драмаў».

Аднак кіраўнітва друкарні імя Сталіна (дирэктар тав. Вержало-віч) не толькі не прыняў патрэбнай адгукнуцца на крытыку, але, як бачым, выпусак і далей брак.

Ці не час выправіць такую заганаўную практыку?

Кратка

У раённым цэнтры Быкаве адбыўся агляд сельскіх калектываў мастацкай самадзейнасці. У ім прынялі ўдзел звыш 29 калектываў. Восем тры гады папарад заўважвае першыства калектыву Лудчыцкай хатня-чырльніні.

А. БУБЛІКАУ.

Надаўна ў Віцебскай абласной бібліятэцы імя В. І. Леніна адбылася канферэнцыя чытачоў па раманы Міхася Лынькова «Векаломныя дні». Для неведзельнікаў бібліятэкі праведзены гутаркі: «Гераічная барацьба беларускага народа супраць нямецка-фашысцкага захопніка», «Кіруючая роля Комуністычнай партыі ў справе арганізацыі партызанскага руху», «Вобраз Канстанціна Багучыка».

В. МАРКМАН.

За час свайго існавання літаратурнае аб'яднанне Горакі сельгаспадарчай акадэміі выпусціла пяцінаццаць нумароў газеты «Малады літаратар». На яе старонках публікуюцца творы студэнтаў. Выпускнікі, у мінулым члены літаратурнага аб'яднання, прыслалі ў газету нарысы і вершы аб сваёй самастойнай працы ў калгасе і МТС. У гэтым годзе літааб'яднанне папоўнілася новымі членамі з ліку студэнтаў-першакурснікаў.

Л. КІСЛЯЕУ.

З замежнай пошты

ЛІЕН ФЕЙХТВАНГЕР — ЛАУРЭАТ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ ПРЭМІІ

Нацыянальная прэмія першай ступені на літаратуры і мастацтве Германскай дэмакратычнай рэспубліцы за 1953 год прысуджана вядомаму пісьменніку Ліену Фейхтвангера.

Газета «Зонга» называе Фейхтвангера «вядомым майстрам гістарычнага рамана». Газета гаворыць аб тым, што ўсе раманы пісьменніка прысвечаны мінуламу, але і сёння яны гучаць актуальна.

Германскі дэмакратычны друк высока ацэньвае апошнія творы Фейхтвангера: іспанскага мастака (аб жыцці выдатнага іспанскага мастака) і п'есу «Дыябал у Вастоце», у якой падзеі інквізіцыйнага працэсу, што адбыўся ў Вастоце ў пачатку XIX стагоддзя. Газета «Гайтліхе рундшау» лічыць, што гэты творы сучасны сённяшнім падэям барацьбы за свабоду і нацыянальную незалежнасць прыгнечаных народаў.

ФРАНЦУЗСКАЯ ПРАГРЭСІВНАЯ ЛІТАРАТУРА У 1953 ГОДЗЕ

Газеты адзначаюць поспехі прагрэсіўнай літаратуры ў Францыі. «Перадвая літаратура ўсё больш чытае наш народ. Яна звязана з лепшымі традыцыямі французскай літаратуры», — піша «Летр Франсез».

У мінулым годзе вышлі рад выдатных твораў французскіх прагрэсіўных пісьменнікаў. Луі Арагон выдаў другі том сваёй публіцыстычнай працы «Чалавек-комуніст» і арыгінальную філасофскую кнігу «Пляменнік Дыявал», якая складаецца з сваёсаблівых дыялогаў-гутарак аб актуальных праблемах філасофіі, культуры і мастацтва.

Вышла новая кніга Жана Лафіта «Камандант Марсо», якая з'яўляецца працягам яго вядомага рамана «Ро'е Франс». Вялікай папулярнасцю карыстаецца новы раман Андрэ Стывя «Парыж з намі».

Традыцыйна штогадовая прэмія Ганкура прысуджана ў мінулым годзе вядомай прагрэсіўнай пісьменніцы Эльзе Трыбэ ва яе раманы «Рыжыя кучары». Вышла ў свет раманы маладой пісьменніцы Мары Барон «Рок Вайшт». Пісьменніца Дамініка Десанці надрукавала цікавы раманы «Рубіні па швах», прысвечаны быту работніц французскіх тэкстыльных фабрык.

Вайна ў В'етнаме, супраць якой рашуча выступіла французскі народ, адлюстравана ў раманах П'ера Куртажа «Чорная ракі» і Жана-П'ера Шаброля «Апошніе світанне». Жан-Поль Сартр прысвяціў сваю апошнюю кнігу жыццю папулярнага героя французскага народа — змагагара за мір Анры Мартэна. На думку французскай

крытыкі гэтая кніга паказвае рашучы пераход пісьменніка на прагрэсіўныя пазіцыі.

«Для перадавой французскай літаратуры, — піша часопіс «Нувель критык» — 1953 год прынес многа новых імён і значных тэм».

ВЫСТАўКА ПРАГРЭСІВНАГА ІТАЛЬЯНСКАГА МАСТАЦТВА

У пачатку снежня ў Рыме, у галерэі Сен-Марка, адкрыліся выстаўка твораў прагрэсіўных італьянскіх мастакоў, якая названа «Святая народа». Яна арганізавана Товарыствам мастацкай газеты «Уніта». Большасць мастацкаў язя ўдзельнічаюць у гэтай выстаўцы, адмовіліся прымаць удзел у тэк ованай двухгадовай выстаўцы ў Фералістаў.

«Гэтыя даве выстаўкі — два светлы!» — піша газета «Аванці». На выстаўцы «Святая народа» асаблівым поспехам карыстаюцца мастакі Індзіёвай Італіі. Прыцягваюць увагу творы неапазіцыйнага мастака Рафаэля Лані, сіцылійскіх мастакоў Антоніа Лаёра, Пестра Мікагэ і інш. З работ маладых мастакоў папулярнасцю карыстаюцца малюнкі Наці Лені. Вялікія палотны старага мастака Веспасіані гавораць аб яго ранішым пераходзе на рэалістычныя пазіцыі.

Італьянскія прафесійныя арганізацыі наладжваюць экскурсіі рабочых на гэтую выстаўку. У памяшканні выстаўкі чытаюцца лекцыі і даклады аб прагрэсіўных традыцыях мастацтва Італіі.

Выстаўка будзе працоўнай. У першую палову 1954 года яна будзе дэманстравана ва ўсіх важнейшых цэнтрах Італіі. Ужо ў сярэдзіне студзеня выстаўка адкрыецца ў Турynie.

Адначасова адкрылася персанальная выстаўка выдатнага італьянскага мастака змагагара за мір Рынаго Гутэзо. Асабліва папулярнасцю карыстаюцца яго партрэты шахцёрства і вялікая карціна «Смерць тэро», якая паказвае партыю рабочага-байца пасля расстрэлу народнай дэманстрацыі.

«Рымскія выстаўкі, — піша газета «Уніта», — яра сведчаць аб росце перадавых традыцый у італьянскім мастацтве».

САТЫРА НА АМЕРЫКАНСКУЮ ВАЕННІЧЫНУ

Амерыканскае ваеннае міністэрства — Пентагон — сур'ёзна занепакоена поспехам новай п'есы Кальдэра Вілінгама «І я быў чалавекам», якая пастаўлена ў Нью-Йоркскім Вандэрбургскім тэатры. П'еса з'яўляецца аркай сатырай на амерыканскае вайшчыну.

Гэта і занепакоіла Пентагон.

НОВЫЯ КНІГІ

У Дзяржаўным выдавецтве БССР вышлі з друку і паступілі ў продаж наступныя кнігі мастацкай і дзіцячай літаратуры: А. Малашка. Выбраныя творы. Пераклады з украінскай мовы. Рэдактар А. Астрэйка. Тыраж 5 тыс. экз., стар. 232. Цана 5 руб. 55 кап.

С. Рашак. Казка і бэль. На рускай мове. Рэдактар С. Міхальчук. Малюнкі С. Раманава. Тыраж 50 тыс. экз., стар. 72. Цана 3 руб. 05 кап.

К. Чукоўскі. Мыйдадзір. Пераклад А. Які-

мовіча. Малюнкі А. Гурло. Тыраж 100 тыс. экз., стар. 16. Цана 85 кап.

І. Шамаў. Вершы. На рускай мове. Прадмова М. Іскаўскага. Рэдактар Р. Ярохіч. Мастак Л. Прагіч. Тыраж 8 тыс. экз. Цана 2 руб. 50 кап.

В. Біяні. Рускаканыя сур'езы. А. Вавянін. На рускай мове. Прадмова У. Ваводзіна. Рэдактар В. Жыжыка. Малюнкі В. Курдава. Тыраж 50 тыс. экз., стар. 196. Цана 4 руб. 50 кап.

Прырода жанра

(Працяг пачатан на 3-й стар.)

На бомбу я накладоў Сваё законнае пета, — Я сына малаго маю, Хай значна усе пра гэта.

Паэт не проста вядзе задушэную гутарку, а патрабуе забароны вайны, патрабуе не з-за боіны перад паднашчыкамі: Бахча я не баюся, Няжы падальшчыкі знаюся, Нябасам маей Беларусі Дарэмна яны пагражаюць.

Нямёсаў блакітнага праснёў Смяецца з варожых пагразаў...

Аўтар смела патрабуе забароны вайны, бо адчувае, што за яго голасам — голас мільянаў працоўных, перад сілай якіх не выстаяць атамнай бомбе: Што значыць яна ў параўнанні З вялікай сілай народнай?

На гэта, а не на дэбаты Найбольшыя ў нас надзеі. Воша слова маё, дэлегат Шаноўнае Асамблеі!

У тым і асаблівасць публіцыстычнай артыкулы, што яна мае свой тон, што ёй не артыкулы ні апаздальнасць, ні спакойны розум. Публіцыстыка — жанр неспаложнага гораду, які востра адчувае кожную грамадскую падзею і востра і горада адчуваюцца на яе. А такіх падзей у нашым багатым сённяшнім жыцці вельмі многа. І калі паэт з глыбокай асабістай ухваленасцю адчувае на іх, выкалі ён на поўную сілу мастацкага слова выкажа свае грамадскія ідэалы — поспехі такому твору заіспечаныя.

Чаму адразу запамінаюся і так шчыра быў успрыняты чытачамі верш К. Бірэнкі «Маа рэспубліка»? Таму, што ў ім былі перададзены тым пацудзі, якія мы

ўсё так добра адчуваем. У вершы проета і непасрэдна выказана наша законнае пацудзі горадасці за росквіт рэспублікі, ба тое, што яна стала рэспублікай багатай прамысловасці, што непасрэдна змянілася не аблічча. Выкарываючы зборную публіцыстычную традыцыю, аўтар злучаецца ў сваім вершы да тых, хто зьяўляецца старымі ўзрэннямі аб Беларусі (а паставу для такіх узрэнняў даваў некаторыя паэтычныя творы), звартаецца з мэтай асуджэння іх узрэнняў і свёржэння іх свайх прышчыпных поглядаў:

Не верыце маю рэспубліку Краінай цёмных лясоў! Паглядзіце — Над ёю свеціцца Агні завадскіх карпусоў.

Не завіце маю рэспубліку Краінай нікіх далін! Паслухайце, Як грываць над ёй Галасы магутных турбін.

Мы гаворым, што пісьменні пазіныя актыўна ўмешвацца ў жыццё, выкрываць усё адмоўнае, што ішчэ мае месца ў свядомасці асобных людзей, і абаронаці перадавыя ідэалы савецкага чалавека, будаўніка камунізма. Якая тут прастора для публіцыстыкі — таго жапра, які дазваляе найбольш актыўна ўмешвацца ў самыя надзённыя праблемы часу. Трэба толькі, каб паэты дакладна настрайвалі сваё сэрца на тую хвалю грамадскага тучання, якая найбольш поўна перадае іх пмытлівыя людскіх сэрцаў. Публіцыстычная пазіцыя пазіныя быць руларам настроў савецкіх людзей, іх ідэалаў і

поглядаў. І ў той-жа час, абараняючы нашы перадавыя ідэі, мы павінны змагацца супраць рэакцыйнай, цемрашальскай буржуазнай ідэалогіі Захаду, супраць тых сіл, якія ўсяляк імкнудца развядзць новыя войны.

Вагапейная практыка класічнай і савецкай пазіцыі паказвае, што публіцыстыка ў адным і тым-жа творы з поспехам можа стаць побач з іншымі паэтычнымі жанрамі. І гэта ніколі не змяінае, а наадварот, дапамагае глыбейшаму раскрыццю чалавечых пацудзіў. Падобных прыкладаў у літаратуры надзвычай многа. Возьмем хоць-бы вядомую паэму М. Танка «Дзёніні міру». Само слова «дзёніні» гэты вызначна апавядальны характар гэтага твора. Але паэт выступіла тут не толькі расказчыкам. У чацвёртым раздзеле мы бачым яго ў якасці публіцыста — прадастаянка савецкай зямлі, які з высокай трыбуны заагрэса абарончы міру звартаецца да людзей розных нацыянальнасцяў і розных палітычных перакананняў з палымнай прамавай, перадаючы ў ёй настрой, прынесены з Савецкай зямлі.

Гаварыла зямля, Што не хоча яна, Каб палі арашала Крысьлё вайна, Каб гарматы і танкі Узрываў яе, Каб слязімамі сірот Засявала яе.

Не божа гаварыла: Не хоча яно Азарыцца агнямі, Пажарамі оноў І глядзель На застылыя вочы людзей, На пастышны дымам І хмарамі дзень.

Дрэвы мне гаварылі, Як цяжка ў жыцці Ім з асломан гранатамі Пад сэрцамі расці.

У паэме паэт свабодна пераходзіць ад адной формы паэтычнага звароту да другой. Спачатку ён расказвае ад свайго імя (лірычны зварот — я), што яны гаварыла перад ад'ездам на фронт наша зямля, неба, дрэвы і г. д., а затым зусім артычна пераходзіць да звароту ад імя савецкіх людзей — майстроў, хлэбаробаў, байцоў Сталінграда, — узяваючы ўжо форму лірычнага твора, уключаючы займеннікам «мы». Абедзве формы ўжыты ў адным раздзеле для больш шырокай перадачы характару тых падзей, якія раскрываюцца ў паэме.

Пры аналізе мастацкіх асаблівасцей крытык павінен улічваць і прыроду таго жанра, у якім напісан твор, бо асаблівасці жанра накладваюць поўна адбітак на характар выяўлення думак і пацудзіў і на вобразную сістэму твора. Таму негальна з патрабаваннямі публіцыстычнага жанра падыходзіць да твораў, якія не з'яўляюцца публіцыстычнымі. А такую памылку ажрас да дэпутаса Б. Бур'ян у сваім артыкуле. Я не буду перапісваць усё праціг даў, а спынюся толькі на адным. Крытык чамусьці зьявілася зацікава ў гэты жыр верш П. Прыходзька «Дзе прайшлі салдаты», не маючы на гэта ніякай надатаны. На свайму характары верш апавядальны. Паэт у думках як-бы аглядае зямлі, дзе прайшлі савецкі салдаты, і робіць перажважна пейзажную змаўляўку:

Трам расці дубровам, Тамван зелянец І барам сасновым Бронзаю зянінец.

На палях шырокіх Жыты вырастаць, На дубах высокіх Буслам клекатаць.

... Буйна налівацца У садах пладам, Вырастаць на пляцоў Новым карпусам.

Пад страхой на хатах Птушкарк гнэдыя вінь, Хлопцам 4 дзятчатам Карагод вадзіць.

А крынічым водам Нывы напаліць, Усяму народу У моцнай дружбе жыць.

Я спарок прышэў амаль увесь верш, і верш у апошняй аўтарскай рэдакцыі, якую крытык таксама, каб быць найбольш аб'ектыўным, павінен ведаць і чытаць. Верш безумова неабстрадачны. Але ў ім ёсць добрая небасведасць, ён пазабавлены трафарэтнымі вырашэннямі тэмы і стварае пэўную карціну вольнага жыцця на тых землях, якія вызвалілі савецкі салдаты.

Ці правільна зрабіў П. Прыходзька, што напісаў верш у такім плазе? Мне здаецца, што правільна. Адмаўляць права паэта на тую ці іншую паэтычную форму па меншай меры дзіўна. Гэта надобна на тое, калі-б крытык патрабаваў ад аб'ектавай фабрыкі выпуску чаравік толькі таго памеру, які ён сам носіць.

Ні ў каго, хто чытаў вышэйшамаянённы верш П. Прыходзькі, не ўзнікла думкі, што паэт тут намаляваў няправільна, скажоную карціну. Б. Бур'ян-жа, выхачыні з тэкста невялікі слоў, робіць гэкі вывад: «Траўна, бусы, ластаўкі, а вочыно — вяселлі... Дзея гэтага наша армія перамагла ў жорсткім змаганні гітлераўскую Германію, вызвала народы Усходняй Еўропы...».

Што-ж разглядае крытык — літаратурны твор ці трактат па гісторыі? Наўжо ў пазіі велькі карыстацца вобразнымі с'р'камі? З якога часу негальна карыстацца пейзажам пры паказе грамадскіх падзей?

І крыўдна становіцца за густ крытыка. Такія разважання — чыстэйшая вадзі вульгарызаванцы літаратуры.

Для таго, хто любіць назіраць і вобразную мову, ніяк не можа здацца нелагічным і такі паэтычны зварот у вершы А. Пысіна, жыццёвае права якога таксама аспрачова Б. Бур'ян: